

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ.

Ἐν τῷ μεγάλῳ κοινῷ, διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν ιδεῶν τοῦ ὁποίου ἀπαιτοῦνται εὐρεῖαι χρονικαὶ περίοδοι, ἐπικρατεῖ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτι αἰῶνος ἡ ἰδέα, ὅτι ὅσον πλείοτερα ἐξάγει ἢ ἐπικράτεια τόσον πλουσιωτέρα εἶναι, καὶ τὰν ἀπάλιν ὅτι ἡ ὑπέρβασις τῶν εἰσαγωγῶν τῆς εἶναι ὀλέθριον πτωχείας σημεῖον. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας εὐκόλον εἶναι νὰ ἀποδείξῃ τις, ὅτι ἐκεῖνοι τῶν ἀνθρώπων μάλλον μακαρίζονται, ὅσοι ὀλιγώτερα δίδοντες πλείοτερα κερδαίνουσι. Κατὰ τὴν π.χ. διαφέρει ἡ ἀποθήκη τοῦ ἐμπορίου, ἢ μία, ἀπὸ τὰς ἀποθήκας τοῦ ἔθνους, τὰς πολλάς, ὅταν ὅπως ἐκείνη οὕτω καὶ αὗται πληροῦνται διὰ τῆς ἐπωφελεστεράς πρὸς τὰ ἀλλότρια ἀνταλλαγῆς ;

Ἐπὶ τῆς σκέψεως ταύτης σταματῶ, ὁσάκις ὑπ' ὄψιν λάβω τὴν σχετικὴν μεταξὺ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τοῦτο οἱ ἐπόμενοι τοῦ γενικοῦ αὐτῆς ἐμπορίου ἀριθμοὶ εἶναι τῷ ὄντι πολυσήμαντοι. Παραλειπομένων τῶν χιλιάδων, ἀπὸ 88 ἑκατομμυρίων δραχμῶν τῷ 1868, ἀνέβη ἡ Ἑλληνικὴ εἰσαγωγὴ εἰς 94 τῷ 1869, εἰς 97 τῷ 1870, εἰς 108 τῷ 1871, εἰς 128 τῷ 1872, εἰς 117 τῷ 1873 καὶ εἰς 120 τῷ 1874. Ἡ δὲ ἐξαγωγὴ ἠκολούθησε τὴν ἐπομένην διεύθυνσιν· ἀπὸ 54 ἑκατομμυρίων δραχμῶν τῷ 1868, ὑπολογίζεται εἰς 62 τῷ 1869, εἰς 52 τῷ 1870, εἰς 76 τῷ 1871 εἰς 67 τῷ 1872, εἰς 76 τῷ 1873 καὶ εἰς 75 τῷ 1874. Κατὰ

μέσον ὄρον ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπταετία (1868—74) ἐνιαυσίως ἢ μὲν εἰσαγωγή συμποσοῦται εἰς 108 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἢ δὲ ἐξαγωγή εἰς 66. Διαφορὰ μεταξὺ εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, πρὸς ὄφελος τῆς πρώτης, 42 ἑκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῆς ἐπόψεως τοῦ γενικοῦ ἐμπορίου. Ἐξ ἐκείνης δὲ τοῦ εἰδικοῦ, μᾶλλον σχετιζομένης πρὸς τὰς πράγματι ἐνδιαφερούσας τὴν Ἑλλάδα ἀνταλλακτικῶς τῆς ἐν λόγῳ περιόδου ἀξίας, ἢ μὲν εἰσαγωγή ὑπολογίζεται εἰς 74 ἑκατομμύρια δραχμῶν τῷ 1868, εἰς 84 τῷ 1869, εἰς 85 τῷ 1870, εἰς 97 τῷ 1871 εἰς 98 τῷ 1872, εἰς 92 τῷ 1873 καὶ εἰς 98 τῷ 1874, — ἢ δὲ ἐξαγωγή εἰς 40 τῷ 1868, εἰς 46 τῷ 1869, εἰς 37 τῷ 1870, εἰς 62 τῷ 1871, εἰς 56 τῷ 1872, εἰς 64 τῷ 1873 καὶ εἰς 65 τῷ 1874. Κατὰ μέσον ὄρον ἐνιαυσίως ἢ μὲν εἰσαγωγή συμποσοῦται εἰς 90 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἢ δὲ ἐξαγωγή εἰς 53. Διαφορὰ μεταξὺ εἰδικῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, πρὸς ὄφελος τῆς πρώτης, 37 ἑκατομμύρια δραχμῶν κατ' ἔτος.

Βεβαίως τοιοῦτοι ὑπερβάσεις τῆς εἰσαγωγῆς ἀριθμοὶ 42 ἑκατομμύρια δρ. ἐκ τῆς ἐπόψεως τοῦ γενικοῦ ἐμπορίου καὶ 37 ἐκ τῆς ἐπόψεως τοῦ εἰδικοῦ, ἔχουσι τι ἐκπληκτικόν. Πῶς! Τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς Ἑλλάδος στρέφονται μεταξὺ τοῦ $\frac{1}{2}$ καὶ τῶν $\frac{2}{3}$ τῆς εἰσαγομένης ἐν τῷ τόπῳ ἀξίας; Διότι ἐπὶ τέλους ἀνταλλάσσονται πρὸς τὰ εἰσαγόμενα, καὶ ὁ φιλελληνισμὸς, ψυχρὸς νῦν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ φύσει θερμά, οὐδαμῶς εἰσχωρεῖ εἰς τὰ βαλάντια τῶν πρὸς ἡμᾶς πωλούντων.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, τὸ φαινόμενον εἶναι ἀξίον ἰδιατέρας ἐρεύνης. Ἐν πρώτοις ὡς βάσις τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς ἐπικρατείας ἀνταλλαχθεῖσων ἀξιών ἐλήφθη ἢ ἐν Ἑλλάδι ἀγοραία τιμὴ. Κατ' αὐτὴν ὑπελογίσθησαν καὶ τὰ εἰσαχθέντα ἐμπορεύματα καὶ τὰ ἐξαχθέντα. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ ἐμπορεύματα, μεταβιβαζόμενα εἰς Ἀγγλίαν, τιμῶνται ἀντὶ X δραχμῶν· πρόδηλον

ὅτι δύνανται ν' ἀνταλλάξωσιν ἐκεῖ διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἰσαξίους πραγματείας. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ πραγματεῖαι αὗται ἀποστέλλονται εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι ἐπιτυχάνουσι ἐν αὐτῇ ἀνωτέραν τῶν X δραχμῶν τιμὴν· δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι τὸ πλεόν τοῦτο ἀνήκει εἰς ἰδιαιτέρους λόγους, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶναι ἄσχετος ἡ πρώτη τῶν Ἑλληνικῶν ἐμπορευμάτων ἐν Ἀγγλίᾳ τιμὴ.

Ἐκ τῆς ἐπόψεως λοιπὸν τοῦ πωλητοῦ ἢ σύγκρισις ἔπρεπε νὰ περιορισθῇ εἰς τὰς ἐν Ἀγγλίᾳ τιμὰς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ἀγγλικῶν ἐμπορευμάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἀνταλλαγή ἀποδεικνύει τὴν ἰσορροπίαν. Ἐὰν τὰ Ἑλληνικὰ ὑπῆρξαν σχετικῶς τιμιώτερα, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς χρησιμότητος, τὴν ὁποίαν πρὸς αὐτὰ ἠσθάνθησαν οἱ καταναλωταί. Οὐδεὶς ἠδίκηθη ἐπὶ τῆς γενομένης ἀνταλλαγῆς. Ἀρχικὴ ἀγορὰ, ἔξοδα μεταφορᾶς, ἐπιχειρηματικὰ παντὸς εἶδους κέρδη, πιστώσεις κλπ., ὅλα ἰσοζυγίζονται ἑκατέρωθεν διὰ τὸ τελικὸν τῆς συναλλακτικῆς ἀρμονίας πόρισμα.

Κατὰ γενικὸν κανόνα δύναμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι λαοὶ, ἀσχολούμενοι μᾶλλον εἰς τὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον, περισσότερα ἔχουσι νὰ δείξωσι ἐν τῇ εἰσαγωγικῇ στήλῃ τῶν ἐμπορικῶν ἰσολογισμῶν των ἢ ἐν τῇ ἐξαγωγικῇ. Ἀρκεῖ νὰ ἐπιστήσῃ τις τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τοῦ ἐξόχως ναυτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἡμετέρας χώρας, ὅπως περιλάβῃ τὴν ὅλην ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔννοιαν. Ἀπανταχοῦ τῶν ἐμπορικῶν κέντρων ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει σπουδαιοτάτους ἀντιπροσώπους. Τὸ πλεῖστον δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἐμπορίας διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν διέρχεται. Ὑποτιοῦτους ὄρους οὐδὲν παράδοξον ἂν ἡ Ἑλληνικὴ ἐπικρατεία εἶναι κέντρον ἀφθονωτέρων εἰσαγωγῶν. Ὑπενθυμίζει, ὑπὸ τινι ἔννοιαν, τὴν φωλεάν τῶν μυρμηκῶν, οἵτινες ἐργαζόμενοι εἰς τὰ ξένα προμηθεύουσι τὰ ἴδια.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ἐπόψεως ταύτης, ἐν γένει τὸ φαινόμενον τῆς ὑπερβάσεως τῶν εἰσαγωγῶν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν εἶναι

σύμπτωμα τῆς οἰκονομικῆς τῶν τόπων προαγωγῆς. Θὰ λάβω ὡς παράδειγμα τὴν Ἀγγλίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία, κατὰ πάντα λόγον, προίσταται ὄλων τῶν λοιπῶν χωρῶν. Ἀπὸ 210 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων λιρ. σερλ. τῷ 1860 ἡ Ἀγγλικὴ εἰσαγωγὴ ἀνέβη εἰς 303 $\frac{1}{4}$ τῷ 1870 καὶ εἰς 374 τῷ 1876, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἡ ἐξαγωγὴ ὑπελογίζετο εἰς 164 $\frac{1}{2}$, κατὰ τὸ δευτέρον εἰς 244 καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον εἰς 256 $\frac{1}{2}$. Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ καταμαρτυρήσῃ τῆς Ἀγγλικῆς βιομηχανίας ἐπὶ ἀδρανία. Ἐὰν ὑπάρχωσι ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ ἐλατήρια εἰς βιομηχανικὸν προβιβασμὸν αὐτῆς, ἡ Ἀγγλικὴ περιέχει τὰ ἰσχυρώτερα. Καὶ ἐν τούτοις ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ὑπερέχει τῆς ἐξαγωγῆς κατὰ τὸ 1876 ἐπὶ πλεόν τοῦ 1 $\frac{1}{10}$ διλιουνίου δραχμῶν!

ΠΕΡΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Ἡ ἐργασία συνίσταται ἐν τῇ ἐνασχολήσει τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν παραγωγὴν. Ὁ J. B. Say τὴν ὀρίζει οὕτω: «ἢ κατ' ἐξακολούθησιν ἐνέργεια πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνὸς τῶν ἔργων τῆς βιομηχανίας, ἢ μόνον ἐνὸς μέρους τῶν ἔργων αὐτῶν.»— Οἷονδ' ἴποτε καὶ ἂν ἦ, προσθέτει, τὸ ἔργον ἐκεῖνο πρὸς ὃ ἡ ἐργασία ἐνασχολεῖται, εἶναι αὕτη παραγωγικὴ, ἐπειδὴ συντελεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς προϊόντος. Οὕτως ἡ ἐργασία τοῦ ἐπιστήμονος τοῦ ποιῶντος πειράματα καὶ συγγράφοντος βιβλία εἶναι παραγωγικὴ. Ἡ ἐργασία τοῦ ἐργολάβου, καὶ τοῦ μὴ ἐργαζομένου ἀμέσως, εἶναι παραγωγικὴ. Τέλος ἡ ἐργασία τοῦ χειρῶνακτος, ἀπὸ τοῦ ἡμεροδουλετοῦ τοῦ σκάπτοντος τὴν γῆν, μέχρι τοῦ ναύτου τοῦ ἐργαζομένου εἰς τὴν κίνησιν τοῦ πλοίου, εἶναι ἐπίσης παραγωγικὴ.

Ὅλα τὰ ἔργα τῆς παραγωγῆς ἀπαιτοῦσιν, ἐν ἀναλογίᾳ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλη, τὴν συνδρομὴν τῆς ἐργασίας. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν καλῶς ὁποία τις ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου δραστήρος, ἐπὶ ποίοις ὅροις δύναται νὰ τεθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς παραγωγῆς, καὶ ἐν ποίαις περιστάσεσι κατέχει ἀνώτατόν τινα βαθμὸν δυνάμεως.

Ἡ φύσις τῆς ἐργασίας εἶναι οὐσιωδῶς ποικίλη. Ἐκάστη βιομηχανία ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους τῆς ἐργασίας καταβολὴν δυνάμεων ἰδιαιτέρων. Ὁ χειρῶναξ καὶ ὁ ἀχθοφόρος δὲν ἀναπτύσσουσιν, ἐργαζόμενοι, τὰς αὐτὰς μὲ τὸν ἐπιστήμονα καὶ τὸν καλλιτέχνην δυνάμεις. Ἐκεῖνοι δὲν ποιῶσι χρῆσιν εἰμὴ τῆς φυσικῆς τῶν δυνάμεως, ἐνῶ οὗτοι ἐργάζονται κυρίως διὰ τοῦ νοῦς αὐτῶν. Ἡ αὕτη ποικιλία τηρεῖται ἔτι ἐν ταῖς λειτουργίαις ἐνὸς ἐκάστου τῆς βιομηχανίας κλάδου. Ἐν τῷ βαμβακουργείῳ ὁ κλώστης ἢ ὁ ὕφαντής δὲν ἀναπτύσσει τὰς αὐτὰς μὲ τὸν μηχανικὸν, τὸν ἐργαστασιάρχην ἢ τὸν διευθυντὴν δυνάμεις. Ἐν στρατῷ τινι, ὁ στρατιώτης δὲν ἀναπτύσσει τὰς αὐτὰς μὲ τὸν στρατηγὸν δυνάμεις κτλ. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ ἐργασία ἔχει τὴν φυσικὴν ἱεραρχίαν τῆς. Αἱ λειτουργίαι αἱ εἰς αὐτὴν ἀποδιδόμεναι κατατάσσονται κατὰ τὸν ἀριθμὸν, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν δυνάμεων, τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦσι τὴν συνδρομὴν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ φυσικὴ αὕτη ἱεραρχία τῆς ἐργασίας δὲν ἔχει τί σταθερόν. Ἡ βιομηχανικὴ πρόοδος ἐνεργεῖ καθ' ἐκάστην ὅπως τὴν τροποποιήσῃ. Ἴδου πῶς. Ἡ βιομηχανικὴ πρόοδος ἀντικαθιστᾷ συνήθως εἰς τὴν χρῆσιν τῆς φυσικῆς δυνάμεως τοῦ ἐργάτου τὴν χρῆσιν μηχανικῆς δυνάμεως, ἥττον πολυδαπάνου καὶ μᾶλλον ἰσχυρᾶς. Ἐν ταῖς βιομηχανίαις, τὰς ὁποίας ἡ πρόοδος μετασχηματίζει, βλέπομεν τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν μεταβάλλουσαν ἀλληλοδιαδόχως φύσιν: Ἀπὸ καθαρῶς φυσικῆς ἐν ἀρχῇ, τοῦλάχιστον ἐν ταῖς κατωτέραις λειτουργίαις, καθίστα-

ται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διανοητική. Ἐὰν ἐξετάσωμεν, ἐν παραδείγματι, τὴν βιομηχανίαν τῆς ἀποτοπίσεως (locomotion) ἐν ταῖς διαφόροις τῆς ἀναπτύξεώς της περιόδοις, θέλομεν ἐκθαμβωθῆ ἐπὶ τῇ ἐκτάσει καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν μετασχηματισμῶν, τοὺς ὁποίους ἡ ἐργασία, ἥς ἡ βιομηχανία αὐτὴ ἀπαιτεῖ τὴν συνδρομὴν, ὑπέστη ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς προόδου. Ἐν τῇ ἀρχῇ, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μεταφέρει τὰ φορτία καταβάλλων τὴν μυωνικήν του δύναμιν. Ἄλλ' ἡ βιομηχανία τῆς ἀποτοπίσεως προοδεύει. Ὁ ἄνθρωπος δαμάζει τὸν ἵππον, τὸν ὄνον, τὴν κάμηλον, τὸν ἐλέφαντα, καὶ τὰ συνειθίζει νὰ φέρωσι φορτία· ἐφευρίσκει προσέτι τὴν ἄμαξαν καὶ τὸ πλοῖον. Παρευθὺς ἡ φύσις τῆς διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐμπορευμάτων ἀπαιτουμένης ἐργασίας τροποποιεῖται. Ἡ μυωνική δύναμις δὲν ἀρκεῖ πλέον, δὲν παρίσταται μάλιστα πλέον εἰμὴ ὡς δευτερεύον τι ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῆς μετακομίσεως. Ἡ πρώτη θέσις ἀνήκει τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν δεξιότητα καὶ τὸν νοῦν. Ἀπαιτεῖται πλειότερα δεξιότης καὶ νοῦς παρὰ μυωνικὴ δύναμις, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τις ἵππον, ὄνον, κάμηλον, ἐλέφαντα, ἢ νὰ διευθύνῃ ἄμαξαν, ἢ νὰ κυβερνήσῃ πλοῖον. Ἐπέρχεται τέλος τελευταία πρόοδος. Ὁ ἀτμὸς ἐφαρμόζεται ἐν τῇ ἀποτοπίσει. Ἡ ἀτμοδηγὸς μὲ τὰς μακρὰς ἀμαξοσειράς της ἀντικαθιστᾷ τὸν ἵππον, τὴν ἄμαξαν, τὸ λεωφορεῖον· τὸ ἀτμόπλοιον ἀντικαθιστᾷ τὸ ἰστιοφόρον. Τὸ ἔργον τοῦ ἐργάτου εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν μετακομίσεων ἀποκτᾷ, συνεπεία τοῦ νέου τούτου μετασχηματισμοῦ, χαρακτῆρα διανοητικὸν μᾶλλον ἐκπεφρασμένον. Οἱ ὑπάλληλοι τῶν σιδηροδρόμων ὀφείλουσι ν' ἀναπτύσσωσι πλειότερον νοῦν καὶ ἥτονα φυσικὴν δύναμιν ἀπὸ τοὺς ἀμαξηλάτας, πορθμεῖς κτλ. τοὺς ὁποίους ἀντεκατέστησαν. Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῶν δι' ὕδατος μεταφορῶν ἡ παρέμβασις τοῦ ἀτμοῦ καταργεῖ τὰ ἀνθρώπεια ἐργαλεῖα, τῶν ὁποίων ἐγένετο χρῆσις, ὅπως τεθῆ ἢ εἰς ἐνέργειαν ἢ ὠθηστικὴ παρασκευὴ τοῦ πλοίου,

τὰ ἰστία, οἱ ἰστοί, τὰ σχοινία κτλ. Ἐπὶ τῆς παρασκευῆς ταύτης, ἥτις εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἐφαρμογῆς ποσότητός τινος μυωνικῆς δυνάμεως, ὁ ἀτμὸς ἀντικαθιστᾷ μηχανήν, εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ὁποίας οἱ διάκονοι, θερμασταὶ ἢ μηχανικοὶ, δὲν ὀφείλουσι νὰ καταβάλλωσιν εἰμὴ τὴν δύναμιν τοῦ νοός των.

Ἐξετάζοντες λοιπὸν τὴν βιομηχανίαν τῆς ἀποτοπίσεως, ἐν τε τῇ ἀρχῇ της καὶ τῷ τελευταίῳ σημείῳ τῆς προόδου της, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀναλογία, ἐν ἣ ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ τῆς μυωνικῆς δυνάμεως καὶ τῆς διανοητικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐτροποποιήθη προοδευτικῶς, καὶ ὅτι ἡ τελευταία ἀντικατέστη ἐπι τέλους σχεδὸν ὁλοκλήρως εἰς τὴν πρώτην. Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἀφικνούμεθα σπουδάζοντες τὴν ἐνέργειαν τῆς βιομηχανικῆς προόδου ἐπὶ τῶν ἄλλων τῆς παραγωγῆς κλάδων, καὶ φθάνομεν οὕτω εἰς τὸ ἀξιόλογον συμπέρασμα, ὅτι δηλαδὴ ἡ νέα βιομηχανία ἀπαιτεῖ μὲν ἐν μικροτέρᾳ ἀναλογίᾳ, ἀφ' ὅσον ἀπητεῖτο κατὰ τὴν πρώτην τοῦ κόσμου ἡλικίαν, τὴν παρέμβασιν τῆς μυωνικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖ ὅμως ἀντὶ τούτου, ἐν πολὺ ὑψηλοτέρῳ βαθμῷ, τὴν συνδρομὴν τῶν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων αὐτοῦ.

Ἡ φύσις λοιπὸν τῆς ἐργασίας ἔχει ἐπιρροὴν ὀριστικὴν ἐπὶ τῶν ὄρων, καθ' οὓς δύναται νὰ τεθῆ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βιομηχανίας. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἀπλοῦ χειρώνακτος, τοῦ μὴ ἀναπτύσσοντος εἰμὴ τὴν μυωνικήν του δύναμιν, καὶ τοῦ μὴ ἔχοντος ἀνάγκην ν' ἀναπτύσῃ ἄλλην, κατατάσσεται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κλίμακος τῶν μισθῶν, διότι ἡ ἀναγκαία συντήρησις τοῦ χειρώνακτος περιορίζεται εἰς λίαν μικρὸν πρᾶγμα. Ὅποτε, ἐκ τοῦ ἐναντίου, πρόκειται περὶ ἔργου ἀπαιτοῦντος τὴν συνδρομὴν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἐργάτου, τὰ ἀναγκαῖα τῆς τούτου συντηρήσεως ἔξοδα, ἐν ἄλλαις λέξεσι τὰ παραγωγικὰ τῆς ἐργασίας του ἔξοδα, ἀναβιβᾶ-

ζονται πολύ υψηλότερα. Οὗτος ἔχει ἀνάγκην λεπτοτέρας τροφῆς, συντηρήσεως ἐντελεστέρας, ἄλλως αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας καταθέτει, οὐδόλως θέλουν βραδύνει νὰ φθαρῶσιν. Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον καλῶς ἐννοήσει τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ συνεμορφῶντο πρὸς αὐτὴν ἐν τῷ τρόπῳ καθ'ὸν μετεχειρίζοντο τὰ ἀνδράποδα των· ἔτρεφον, ἐνέδυσον καὶ κατώκιζον καλλίτερον τοὺς ἔχοντας διανοητικὰς ἐνασχολήσεις, ἀπὸ τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς τὴν ὑλικὴν ἐργασίαν· τοῖς ἐπέβαλλον δὲ ἔργα ἥττον βαρέα, μ' ὅλον ὅτι οἱ νόμοι, τὰ ἔθνη καὶ ἡ γνώμη οὐδεμίαν ὠρίζον διάκρισιν μεταξὺ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τῶν δούλων, διότι ἡ πεῖρα τοὺς εἶχε διδάξει ὅτι ὁ δοῦλος δὲν ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ νοῦς του διὰ τρόπου κανονικοῦ καὶ συνεχοῦς, εἰ μὴ καθόσον ἐτρέφετο καλλίτερον καὶ καθόσον συνετήρει περισσότερον τὰς δυνάμεις του. Ἐπομένως δὲν ἀπέβλεπον εἰς μόνην τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μυωνικῶν του δυνάμεων.

Ἡ ἀνισότης ἐν γένει αὐξάνει προσέτι ὡς ἐκ τῆς ἀνισότητος τῶν ἐργατῶν κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα, τὰ ὁποῖα οὗτοι ἐξασκοῦσι. Τὰ ἐξοδα ἀνατροφῆς καὶ μαθητείας, τὰ ὁποῖα εἰσὶ σχεδὸν μηδαμινὰ διὰ τοὺς ἐργάτας τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, ἀναβιβάζονται, ἀπ' ἐναντίας, εἰς μέγα ποσὸν διὰ τοὺς δικηγόρους, τοὺς ἰατροὺς, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς διαχειριστὰς δημοσίων ἢ ιδιωτικῶν πραγμάτων, τοὺς δικαστὰς, τοὺς μηχανικοὺς κτλ. Τὸ ἐπάγγελμα τῶν δικηγόρων, ἐπὶ παραδείγματος, ἀπαιτεῖ μαθητείαν μακρὰν καὶ πολυδάπανον. Μάτην εἶναι τίς πεπροικισμένος μεθ' ἱκανῆς δόσεως φυσικῆς εὐγλωττίας καὶ ἄλλων πλεονεκτημάτων ἀναγκαίων ὅπως εὐδοκίμησῃ ἐν τῷ δικηγορικῷ σταδίῳ· μόνα ταῦτα δὲν ἀρκοῦσι. Τὰς φυσικὰς ταύτας διαθέσεις πρέπει πρῶτον ν' ἀναπτύξῃ διὰ τρόπου γενικοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα πρέπει νὰ συνοικειωθῇ πρὸς τὰς γνώσεις καὶ τὴν πρακτικὴν τοῦ ἐπαγγέλματος· πρέπει νὰ σπουδάσῃ τὴν νομολογίαν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ποιεῖν αὐτῆς χρῆσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ ἐξοδα τῆς μαθητείας τοῦ δικηγόρου δύνανται νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὰς ἀναλογίας τοῦ αὐστηρῶς ἀναγκαίου, θὰ μένωσι πάντοτε ἀνώτερα τῶν ἐξόδων τοῦ ράπτου ἢ τοῦ κτίστου καὶ, κατ' ἰσχυρότερον λόγον, ἀνώτερα ἐκείνων τοῦ ἀχθοφόρου καὶ τοῦ ὑπηρέτου ἀμάξης.

Οὕτω λοιπὸν οἱ ὄροι, ὑφ' οὓς ἡ ἐργασία δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν παραγωγὴν, διαφέρουσι πρῶτον μὲν κατὰ λόγον τῆς ποικιλίας καὶ τῆς ἀνισότητος τῶν ἀπαιτουμένων δυνάμεων ἢ πλεονεκτημάτων ἐν τοῖς διαφόροις ἔργοις τῆς βιομηχανίας καὶ κατὰ λόγον τῶν ἐπανορθώσεων, τὰς ὁποίας αἱ δυνάμεις αὗται ἀπαιτοῦσι· δεύτερον δὲ κατὰ λόγον τῆς ποικιλίας καὶ τῆς ἀνισότητος τῶν ἐξόδων τῆς ἀνανεώσεως τῶν ἐργατῶν.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἦτον ἀθάνατος, τὰ ἐξοδα ταῦτα πρὸς μὲν ὁμοίωσιν ἐν γένει τῶν ἐργατῶν δὲν ἠθέλον ἔχει ἐναργῶς εἰ μὴ ἐλαχίστην ἐπιρροήν, ἐπὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας, διανεμόμενα εἰς περίοδον ἀπείρου ἐκτάσεως. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Τὸ ἀνθρώπειον ὑλικὸν τῆς παραγωγῆς ὀφείλει ν' ἀνανεοῦται κανονικῶς, καὶ ἡ περίοδος τῆς ἀνανεώσεώς του ποικίλει κατὰ τὰς βιομηχανίας καὶ κατὰ τοὺς τόπους. Εἰς τὰς νοσώδεις βιομηχανίας, ἐπὶ παραδείγματος, τὸ ἀνθρώπειον ἐργαλεῖον ὀφείλει ν' ἀνανεοῦται πολὺ συχνότερα τῶν ἄλλων. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ψιμυθίου, ἵνα μὴ ἀναφέρωμεν εἰ μὴ αὐτὸ, καταναλίσκει ἐν ἐνὶ αἰῶνι δύο ἢ τρεῖς γενεὰς πλείοτερον παρὰ κατὰ τὰς συνήθεις βιομηχανίας· ὅθεν ἔπεται ὅτι ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἐργατῶν τούτων ὀφείλει νὰ συμπεριλαμβάνῃ τὰ ἐξοδα μαθητοῦ καὶ μαθητείας τῶν συμπληρωματικῶν αὐτῶν γενεῶν. Ἡ αὐτὴ παρατήρησις ἐφαρμόζεται εἰς τὸ σύνολον τῶν βιομηχανιῶν ἐντὸς τόπου νοσώδους. Αἱ χῶραι, ἅς αἱ κολητικαὶ ἀσθένειαι λυμαίνονται συνήθως, εὐρίσκονται, ὑπὸ τὴν ἐπιρροήν τῆς αἰτίας ταύτης, ὑπὸ ὄρους παραγωγῆς ὀλίγον εὐνοϊκοῦς. Οὐ μόνον τὸ ἀνθρώπειον ὑλικὸν ὀφείλει

νά αναγεῶται ἐκεῖ συχνότατα, ἀλλὰ προσέτι τὸ ὑλικὸν αὐτὸ ἀποδεκατίζεται καθεκάστην, ἐλαττούμενον ἐν τοῖς οὐσιώδοις αὐτοῦ μέρεσι, χωρὶς νὰ ᾖ δυνατὸν νὰ πληρωθῶσιν ἀμέσως τὰ κενὰ τὰ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ προξενηθέντα.

Αἱ πρόοδοι αἱ βελτιοῦσαι τοὺς ὑγιεινοὺς ὄρους τῆς παραγωγῆς, αἱ προλαμβάνουσαι τὰ δυστυχήματα εἰς ἃ εἰσὶν ἐκτεθειμένοι οἱ ἐργάται κτλ., ἔχουσι λοιπὸν μεγάλην οἰκονομικὴν ἀξίαν. Πολλή, καὶ δικαίως, ἀποδίδεται ἀξία εἰς τὰ μέσα τὰ αὐξάνοντα τὴν διάρκειαν τῶν ἐργαλείων, τῶν μηχανῶν, τῶν οἰκοδομῶν, τὰ προφυλάσσοντα ἀπὸ τὰς κολλητικὰς ἀσθενείας καὶ τὰς ἄλλας τυχαίας αἰτίας καταστροφῆς τὰ ζῶα καὶ τὰ χρήσιμα φυτὰ· ἀλλ' αἱ πρόοδοι αἱ αὐξάνουσαι τὴν διάρκειαν τοῦ ἀνθρώπου, θεωρουμένου ὡς δραστήριος τῆς παραγωγῆς, ἐπιτρέπουσαι οὕτω εἰς τὰς ὑπαρχούσας γενεὰς νὰ οἰκονομῶσι μέρος τῶν ἐξόδων μαθητοῦ καὶ μαθητείας τῶν γενεῶν, αἷτινες εἰσὶν ἀναγκαῖαι εἰς τὴν ἀντικατάστασιν των, δὲν εἶναι βεβαίως ἥττον ἀξίαι τῆς προσοχῆς τοῦ οἰκονομολόγου.

Καὶ ἄλλαι προσέτι αἰτίαι ἐνεργοῦσιν, ὅπως καταστήσωσι ποικίλους καὶ ἀνίσους τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς ἡ ἐργασία δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν παραγωγὴν. Ἄλλ' ἐκεῖναι ἃς ἐξεθέσαμεν ἀρκοῦσιν ἤδη, νομίζομεν, ἵνα ἀποδείξωσι τὸ παράλογον τῆς θεωρίας τῶν κοινοκτημόνων, τῆς ὀριζούσης τὴν ἰσότητά ἐν τῇ ἀμοιβῇ τῆς ἐργασίας. Ἡ ἰσότης αὕτη δὲν εἶναι δυνατὴ εἰμὴ ὑπὸ τοὺς ἐπομένους δύο ὄρους: 1ον Ἐὰν ἅπασαι αἱ ἐργασίαι τῆς παραγωγῆς ἀπῆτουν τὴν ἐφαρμογὴν δυνάμεων τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἐντελῶς ἴσων. 2ον Ἐὰν τὸ ἀνθρώπειον ὑλικὸν εἶχε πάντοτε καὶ παντοῦ τὴν αὐτὴν διάρκειαν. Τότε ἤθελέ τις ἐννοήσῃ ὅτι οἱ ἐργάται δύνανται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν διάταξιν τῆς ἰσότητος τῶν μισθῶν, καθὼς ἐννοεῖται ὅτι μηχαναὶ κατὰ πάντα ὅμοιαι ὑποβάλλονται εἰς τὸν κανόνα τῆς ἰσότητος τῶν ἐξόδων τῆς συντηρήσεως. Ἄλλ' ἐὰν, ὡς βεβαίως ἢ παρατήρησις, αἱ λειτουργίαι τῆς παραγωγῆς

γῆς εἰσὶν οὐσιωδῶς ποικίλαι καὶ ἀνίστοι, ἐὰν αἱ μὲν δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσι τῇ βοήθειᾳ ἀνθρωπείου ἐργαλείου ἀπλοῦ καὶ βαναύσου, ἐνῶ αἱ ἄλλαι ἀπαιτοῦσι τὴν χρῆσιν ἐργαλείου ἀνθρωπείου πολυπλόκου καὶ τελειοποιημένου, ἡ ἰσότης τῶν μισθῶν δὲν εἶναι εἰς ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων; Ἦ νὰ θέλῃ τις νὰ δώσῃ εἰς ἀχθοφόρον τινὰ καὶ εἰς διευθυντὴν αἰδηροδρόμου, ἐπὶ παραδείγματος, ἴσην ἀμοιβήν, δὲν εἶναι ἐπίσης παράλογον, ἐπίσης ἐναντίον εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ὡς νὰ ἤθελέ τις νὰ ὀρίσῃ ἴσον ποσὸν εἰς τὰ τῆς συντηρήσεως καὶ ἀνανεώσεως ἔξοδα τῆς ἀτμοδύναμης (locomotive) καὶ εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ ὑποζυγίου ἵππου;

Ἀληθῶς ἐν τῇ βιομηχανικῇ προόδῳ ὑπάρχει τάσις τις πρὸς τὴν ἰσότητά. Ἡ βιομηχανικὴ πρόοδος ἀνυψοῖ, ὡς παρατηρήθη, τὴν γενικὴν στάθμην τῶν λειτουργιῶν τῆς παραγωγῆς καὶ ἐπομένως ἐλαττόνει τὴν ἀπόστασιν τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τῶν ὑψηλοτέρων καὶ τῶν χθαμαλοτέρων· ἀλλ' ἡ ἱεραρχία τῶν λειτουργιῶν δὲν ἐξαλείφεται διὰ τοῦτο. Ὑπάρχουσι πάντοτε, ἐν ταῖς μάλιστα τελειοποιημέναις βιομηχανίαις, λειτουργίαι ἀπαιτούσαι ὑπερτέρας δυνάμεις. Ὑπάρχουσι ὡσαύτως πάντοτε ἄλλαι, αἷτινες φθείρουσι ταχύτερον τῶν ἄλλων τοὺς ἐργάτας ὡς καὶ τὰς μηχανάς· καὶ αἱ ἀνισότητες αὗται, αἱ συνεχόμεναι μετὰ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ὀφείλουσι κατ' ἀνάγκην νὰ ἐμφανίζωνται ἐν τοῖς μισθοῖς.

Ἦδη, ὅποτε ἐξετάσαμεν ὑπὸ ποίους ὄρους ἡ ἐργασία δύναται νὰ τεθῇ διὰ τρόπου κανονικοῦ καὶ συνεχοῦς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ παραγωγέως, ὅποτε ἐβεβαιώσαμεν ὅτι οἱ ὄροι οὗτοι εἰσὶν οὐσιωδῶς ποικίλοι καὶ ὅτι τροποποιῶνται καθεκάστην ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς προόδου, ἐρευνήσωμεν ἐν ποίαις περιστάσεσιν ἡ ἐργασία ἔχει πλειοτέραν ἐνεργητικότητα ἢ δυνάμιν.

Ἡ θέσις ἡ μᾶλλον εὐνοϊκὴ ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι ἐκείνη καθ' ἣν ὁ ἐργάτης δύναται πάντοτε νὰ ἐκλέξῃ ἐλευθέρως

ἐνασχόλησιν σύμφωνον πρὸς τὰς κλίσεις του, ἐν ἧ ὡσαύτως ἔχει μέγα συμφέρον νὰ ἐργάζεται καλῶς. Ἡ θέσις αὕτη δὲν ἀπαντᾶται, ἐπὶ παραδείγματος, ὑπὸ τὸν Θεσμὸν τῶν συντεχνιῶν, ἢ τῶν προνομιούχων ἐπιτηδευμάτων. Ἐπειδὴ ὑπὸ τὸν Θεσμὸν αὐτὸν ὁ ἐργάτης δὲν ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ μᾶλλον ἀρμόζοντος εἰς τὰς φυσικὰς κλίσεις του, συμβαίνει πολλάκις αἱ ἀξιολογώτεραι λειτουργίαι τῆς κοινωνίας νὰ ἐκτελῶνται κακῶς, ἐνῶ πολύτιμοι δυνάμεις μένουσιν ἀδρανεῖς ἐν τῇ ὁμάδι τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ αὐτὸ γεγονός ἐκδηλοῦται ὑπὸ τὸν Θεσμὸν τῆς δουλείας καὶ τῆς δουλοπαροικίας. Ἀμφότεροι δὲ οἱ Θεσμοὶ οὗτοι φαίνονται ἐπίσης κακοί, καὶ τοι ἔνεκα διαφόρων αἰτιῶν. Ὑπὸ τὸν Θεσμὸν τῶν συντεχνιῶν καὶ τῶν προνομιούχων ἐπιτηδευμάτων ὁ ἐργάτης ἐγκαταλείπεται εὐχαρίστως εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὴν ἀκηδίαν, μὴ ὑπάρχοντος τοῦ κέντρου τοῦ συναγωνισμοῦ. Ὑπὸ τὸν Θεσμὸν τῆς δουλείας καὶ τῆς δουλοπαροικίας, ὁ ἐργάτης ἐργάζεται μετ' ἀποστροφῆς, ἐλλείποντος τοῦ κέντρου τοῦ συμφέροντος, ἐκτὸς ἂν ὁ κύριος συγκατατίθεται νὰ τῷ ἀφήσῃ σπουδαῖον μέρος τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας του.

Τότε μόνον ὁ ἐργάτης ποροτρύνεται νὰ παράσχη τὴν μεγαλειτέραν ποσότητα καὶ τὴν καλλιτέραν ποιότητα ἐργασίας, ὅποτε εὐρίσκεται τεθειμένος ὑπὸ τὸ κέντρον τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ δύναται νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἅπαν τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του. Ἄλλ' ἢ θέσις αὕτη δὲν δύναται νὰ παρουσιασθῇ εἰρῆ ὑπὸ Θεσμὸν πλήρους ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Εἰς τὴν ἐλευθερίαν λοιπὸν δεόν ἵνα προσδράμωμεν διὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἐργασίαν τὸν ἀνώτατον αὐτῆς ὅρον ἐνεργητικότητος καὶ ἀποτελεσματικότητος βιομηχανικῆς.

(Ἐρανισθὲν)

Ο ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΩΝΙΟΝ.

Ὁ εἰπὼν περὶ τοῦ σιδήρου, ὅτι εἶναι πατὴρ τῆς βιομηχανίας, δὲν συνεπλήρωσε τὴν ὅλην ιδέαν του, διότι ὁ σίδηρος εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ αἰώνιος αὐτῆς ὑπηρέτης. Ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἢ ἀνθρωπότης προβιβάζεται ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου εἰς τὴν πεπολιτισμένην. Ἀπανταχοῦ τὰ ποικιλόμορφα ἐργαλεῖα του ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ δένδρου τῆς βαρβαρότητος. Μακάριοι δὲ οἱ λαοί, τῶν ὁποίων ἢ χώρα εἶναι ἀφθόνως πεπρωκισμένη ἀπὸ τοιοῦτου τελεσιουργοῦ τῆς φύσεως ὀργάνου.

Ἡ Ἑλλάς, κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν τῆς μεταλλευτικῆς τῆς ἀνάπτυξιν, δὲν ἀνήκει δυστυχῶς εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν λαῶν. Προμηθεύεται τὸν ἀναγκαῖον εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἐν γένει κατανάλωσιν τῆς σιδήρου ἔξωθεν. Παραλειπομένων τῶν ἰδιαιτέρων εἰδῶν, κατὰ τὸ 1874 αἱ γενικαὶ κατηγορίαι τοῦ μὲν ἀκατεργάστου σιδήρου περιελάμβανον 48,849 στατήρων εισαγωγῆν, τοῦ δὲ κατεργασμένου 38,061, ἀξίας τὸ ὅλον 2,268,562 δραχμῶν. Τὸ κύριον τῶν ποσοτήτων τούτων ἀνήκει κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν Ἀγγλίαν (52,000 στ. ἀξίας δρ. 1,044,800), ἀκολουθῶς εἰς τὴν Γαλίαν (15,693 στ. ἀξίας δρ. 707,724), εἰς τὴν Αὐστρίαν (17,454 στ. ἀξίας δρ. 466,722) κλπ. Ἐκ μὲν τῆς ἐπόψεως τοῦ ἀκατεργάστου σιδήρου τὰ $\frac{1}{2}$ τῆς ὅλης εισαγωγῆς ἀνήκουσιν εἰς μόνην τὴν Ἀγγλίαν (44,105 στ.), ἐκ δὲ τῆς ἐπόψεως τοῦ κατεργασμένου σιδήρου 16,144 στ. εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ 12,551 εἰς τὴν Γαλίαν. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐλέγχουσι τὸν βαθμὸν τῆς βιομηχανικῆς τοῦ τόπου ἀναπτύξεως. Καὶ τριπλάσιοι ἂν ἦσαν, πάλιν θὰ ἀπελείπετο εἰς τὸ μέλλον ἢ συμπλήρωσις τῆς κανονικῆς πορείας ἐν τῷ εὐρεῖ σταδίῳ τῆς

έθνικῆς ἐργασίας. Ὅσοι μεγαθύνεται ὁ σιδηροῦς τῆς βιομηχανίας βραχίων, τόσο τὰ πορίσματα αὐτῆς πολλαπλασιάζονται καὶ οἱ ὅροι τῆς οἰκονομικῆς τελειοῦνται.

Ἐν γένει ὁ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσερχόμενος σίδηρος δύναται ὑπὸ τελωνιακὴν ἐποψίν νὰ καταταχθῆ εἰς δύο κατηγορίας. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὸν μὴ φορολογούμενον, ἤτοι τὸν ἀκαθάριστον (μαντέμι) σίδηρον, τὰς μηχανὰς τῆς γεωργίας, τὰ ἄροτρα, τὰς πρὸς χρῆσιν βιομηχανικῶν ἐργοστασίων μηχανὰς, τὰ τεμάχια τούτων ἰδιαιτέρως εἰσαγόμενα, τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, τὰ πιεστήρια, τὰς ἀλύσεις τῶν πλοίων καὶ τὰς ἀγκύρας. Ἡ δευτέρα περιλαμβάνει τὸν φορολογούμενον σίδηρον, ὅστις κατ' εἶδη διαιρεῖται ἐν τῷ τελωνιακῷ δασμολογίῳ ὡς ἑξῆς :

Ἀκατέργαστος σίδηρος α) κοινὸς εἰς μικρὰ καὶ μεγάλα ἐλάσματα (λάμας καὶ λαμάκια), πλάκας, ράβδους στρογγύλας ἢ τετραγώνους (βέργας), εἰς στήλας διαφόρου πάχους ἢ εἰς δέματα κατ' ὄκταν 2 λεπτά, β) εἰς στεφάνια διαφόρου πάχους (τσάρκια ἢ μάτσα), βρυζέλλεια καὶ εἰς λαμαρίναν (σιδηρόφυλλα) παντὸς εἶδους 4 λεπτ. γ) εἰς κουλούρας σύρματος δι' οὗ κατασκευάζονται καὶ ἀλογόκαρφα καὶ εἰς σούστας δι' ἐπιπλα 10 λεπτ. δ) εἰς τέλει λεπτόν (σιδηρόνημα) διὰ μουσικὰ ὄργανα καθὼς καὶ τὸ λεπτόν διὰ πᾶσαν ἄλλην λεπτὴν χρῆσιν 40 λεπτ. ε) κασιτερωμένος σίδηρος εἰς φύλλα (λευκοπάφυλλος) 10 λεπτ. ς) ἀκασιτέρωτα σιδηρόφυλλα 7 λεπτ.

Ὁ κατεργασμένος σίδηρος ἀποτελεῖ πλείονας ἔτι τελωνιακὰς τάξεις, α) Βελόναι ραψίματος καὶ κεντήματος κατ' ὄκταν δρ. 2 ½, βελόναι δι' ἐμβαδοποιούς, διὰ σάκκους, τρίκογχοι πρὸς χρῆσιν ναυτῶν, διὰ πλέξιμον, διχαλίδες καὶ διὰ τὴν κεφαλὴν λεπτ. 80.

β) Δίσκοι ἐκ λαμαρίνας, πάσης κατασκευῆς καὶ ποιότητος κατ' ὄκταν 40 λεπτά. Θερμάστραι 15 λεπτ. Κονδύλια χαλύβδινα 1 ½ δρ. Μάχαιραι διὰ κρεωπώλας, παντοπώλας, ἐριπιουργοῦς, μαγειρεῖα, φαλτζέται καὶ κοπίδια ἐμβαδοποιῶν δρ. 1,20 διὰ καπνοκόπτρας καὶ βυρσοδέφας 50 λεπτ. Μαχαιροπήρουνα 60 λεπτ.

γ) Σκεύη ἐκ κασιτερωμένου σιδήρου, ὡς λυχνίαι, μελανοδοχεῖα ἀγγεῖα, δοχεῖα κατασάρλαι 40 λεπτ.

δ) Ὅμοια τῶν πλοίων, κρίκοι, μολινέλια (πρὸς ἄρσιν τῆς ἀγκύρας), ἀκμονες, πτυάρια, σίδηρα σιδηρώματος, φώγανα (φουφοῦδες) τοῦ μαγειρείου χυτὰ, μακκαράδες πλοίων καὶ φρεάτων, καζάνια ἐκ μαδερίου κατ' ὄκταν 7 λεπτ.

ε) Σωλῆνες διὰ τὰ ὑδραγωγεῖα ὡς καὶ πλάκες καὶ ἦλοι (καρφία) εἰς κατασκευὴν ἀτιμολεβήτων, κατὰ στατήρα 25 λεπτ.

ς). Ἀλύσεις διὰ τὰ ζῶα καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην χρῆσιν, ἀντλῖαι μηχανικαὶ διὰ τὰ φρέατα, τὰς πυρκαϊὰς, καὶ τὰ παρόμοια, κοπίδες διὰ τὸ κρέας (σατήρια), σφυρία, ἀγκύλαι (γάντσαι), βερδαμάνοι διὰ τὰ πλοῖα (παραρρύματα), τανάλια παπουτζίδων, σιδηρουργῶν καὶ μαραγκῶν, κουτάλαι τοῦ μαγειρείου κλπ. ζύστραι πλοίων καὶ ἵππων κλπ, ἐργαλεῖα καὶ σκεῦη ἐκ σιδήρου ἢ σιδηροφύλλου ἀπλῆς ἐργασίας πρὸς χρῆσιν πλοίων καὶ οἰκοδομῶν μὴ κατονομασθέντα, εἶναι πάσης χρήσεως, τριγάνια, βίδαι μεγάλαι, κατ' ὄκταν 20 λεπτ.

ζ) Καρφία παντὸς μεγέθους καὶ πάσης χρήσεως, κισώτια σιδηρὰ, κλίμαι, ἐξώσται, κίγκλίδες, μέγγεναι (σφυκτήρια) σιδηρουργῶν καὶ τὰ ὅμοια, γέρια κασσελῶν, κρήταλα θυρῶν, γάντζοι διὰ κρέμασμα ἐνδυμάτων, ἐσχάραι, μπετούγια καὶ τὰ παρόμοια, ἅπαντα χυτὰ καὶ βερνικωτὰ, κατ' ὄκταν 15 λεπτ.

η) Κλίμαι, ἐξώσται, κίγκλίδες ἐντελῶς εἰργασμένοι, ἤτοι βερνικωμένοι ἢ καὶ χρυσομένοι, κοχλιάρια, πηρούνια, μύλοι τοῦ καφφέ κατ' ὄκταν 25 λεπτ.

θ) Τὰ λοιπὰ σιδηρὰ σκεῦη καὶ ἐργαλεῖα, ριμισμένα ἢ μὴ, τὰ διὰ κατραμίου βερνικωμένα, τὰ χονδρὰ θηλυκώματα τῆς ἵπποσκευῆς, τὰ ἐστιλβωμένα διὰ σμύριδος καὶ τὰ λεῖα, τὰ πριόνια, αἱ μικραὶ εἶδες εἰς πᾶσα, κατ' ὄκταν 40 λεπτ.

ι) Τὰ ὠρειχαλκιομιγῆ, μύλοι καφφέ, κλειδαριαὶ κττ. κατ' ὄκταν 75 λεπτ.

ια) Λί πλάστιγγες διὰ παντοπώλας καπνοπώλας, φαρμακοπώλας κλπ. κατ' ὄκταν 50 λεπτά.

Ὁ χάλυψ κατ' ὄκταν εἰς βέργας, 5 λεπτ. εἰς φύλλα 23 λεπτ. εἰς κρινόλινα 1 δρ. εἰς λεπτά εἶδη ἤτοι στόμια σακουλῶν, φουρνιμέντα, φισόμπαι, θηλυκωτήρια, πτενιστήρες, κλειδία ὠρολογίων κλπ., ἐστιλβωμένα ἢ βερνικωμένα, 1 ½ δρ., εἰς ρίνας (λίμας) 25 λεπτ., εἰς ρίνας διὰ χρυσοχόους καὶ ὠρολογοποιούς 75 λεπτ., εἰς ἀγκυστρα δρ. 1,60.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα εἶδη οὐχὶ κατὰ βᾶρος τελωνιζόμενα. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ψαλίδια 10 τοῖς 10 ἐπὶ τῆς ἀξίας, αἱ δε-

καδικαί πλάστιγγες μετά τῶν βαρῶν των ἐκάστη δρ. 30, τὰ μαχαιρο-
κόνδυλα κατὰ δωδεκάδα δρ. 1, 20, τὰ μαχαιροπήρουνα μετά σιδήρας
λαβῆς 60 λεπ., τὰ ξηράφια κατὰ δωδεκάδα δρ. 1 $\frac{1}{2}$, τὰ εἰς φακέλ-
λους κοινὰ (ἐβραϊκά) κατὰ δωδεκάδα ἐπίσης 24 λεπτ.—Τὰ ὄπλα ὑ-
πάγονται εἰς πολλές ὑποδιαίρεσεις· κἀναί τουφεκίων κοινὰ μονὰ
ἐκάστη δρ. 1, διπλαὶ ἐκάστη δρ. 2· κἀναί πιστολίων ἱππασίας καὶ
τῆς μέσης τὸ ζεῦγος δρ. 1 $\frac{1}{2}$ πιστόλια ἱππασίας τῆς μέσης καὶ πο-
λύγωνα, τὸ ζεῦγος δρ. 4· πιστόλια μικρὰ τοῦ κόλπου διαφόρου με-
γέθους μονόκανα, δίκανα ἢ πολύγωνα δρ. 1· ρεβόλβερ ἐκάστον δρ.
6· τουφέκια στρατιωτικῆς χρήσεως μετά ἢ ἀνευ λόγχης, καὶ ἀπλὰ
μονόκανα, ἐκάστον δρ. 2· τουφέκια πολύγωνα (σεχσανέ) δρ. 4·
τουφέκια δίκανα τοῦ κυνηγίου κοινὰ δρ. 6· πιστόλια εἰς κιβώτια
μετὰ τῶν ἀναγκαίων τῶν 10 τοῖς $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τῆς ἀξίας· φωτῖαι τουφε-
κίων καὶ πιστολίων, τὸ ζεῦγος δρ. 1 $\frac{1}{2}$ · σπάθαι εὐρωπαϊκαὶ ἐκάστη
δι' ἀξιοματικούς τοῦ στρατοῦ δρ. 2, διὰ στρατιώτας δρ. 1, διὰ ξιφο-
μαχίαν δρ. 1· σπάθαι τουρκικαὶ δαμασκιναὶ, ταμπάνια, καραχορα-
σάνια κλπ. ἐκάστη δρ. 20· πάλαι κοινὰ ἐκάστη δρ. 3· μαχαίρια
τῆς μέσης, γιαταγάνια, ἀκινάκια (χαντζάρια) ἐκάστον δρ. 2· λάζοι
(δὸλωνες) καὶ ἐγχειρίδια (στελέτα) κατὰ δωδεκάδα δρ. 5· λαζάκια
(δωλώνια), μικρὰ μαχαίρια μετά θήκης κατὰ δωδεκάδα δρ. 1.

Ἐὰν ἀπὸ γενικῆς τινος ἐννοίας ἐπιθεωρήσωμεν τὴν ἐπὶ
τοῦ σιδήρου τελωνιακὴν ταύτην διατίμησιν, ὁ ἀκατέργαστος
σίδηρος ἦτο ἀξίος ἐντελοῦς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ παντὸς εἰσα-
γωγικοῦ δασμοῦ. Μήπως δι' αὐτοῦ δὲν πρόκειται νὰ κα-
τασκευασθῶσιν ἐν τῷ τόπῳ τὰ ὄργανα τῆς περαιτέρω βιο-
μηχανικῆς προόδου; Βεβαίως ἢ παραδεδεγμένη ἀτέλεια τοῦ
ἀκαθαρίστου σιδήρου εἶναι ἀξιοσημείωτος, καὶ ἰδιαιτέρως
τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν μηχανῶν. Ὅσον ἀφορᾷ
τὰς τελευταίας, ὑποθέτω, ὅτι δὲν περιορίζεται ἡ ἀτελής
εἰσαγωγή των πρὸς μόνον τὰ ὀργανισμένα ἢ τὰ ἐν τῷ ὄρ-
γανίζεσθαι ἐργαστάσια, ἀλλ' ἐν γένει πρὸς τὸ δυνατὸν τῆς
ἰδρύσεως τοιούτων. Τοιοῦτοτρόπως δύναται τις νὰ εἰσάγῃ,
διὰ παροῦσαν καὶ μέλλουσαν χρῆσιν, ὅσας μηχανὰς νο-
μίζῃ συμφερώτερον. Διάφορος ἐννοία θὰ ἀφήρῃ ἐκ τῆς

βιομηχανικῆς ἀμίλλης τὴν τελεσιουργὸν εὐκολίαν, τὴν ὁποί-
αν γεννᾷ ἢ ἀφθονία τῆς ἐπιχωρίου εἰς μηχανὰς προσφορᾶς.

Ἐν γένει ἢ κλίμαξ τῆς τελωνιακῆς διατιμῆσεως ἐπὶ
τοῦ ἀκατέργαστου καὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τοῦ κατειργασμένου
σιδήρου μαρτυρεῖ πόσον ὑπολείπεται παρ' ἡμῖν μέχρι τῆς
ἐντελοῦς ἀναπτύξεως τῆς σιδήρας ἐννοίας τῆς βιομηχα-
νίας. Κατὰ τοῦτο ἢ ἡμετέρα τελωνεῖα ἀνήκει εἰς τὴν ὀ-
πισθοδρομικωτέραν τῶν ἐπικρατειῶν τάξιν. Ἐἰ προδευτι-
κωτέρα ἀνήκει εἰς τὴν νέαν Γερμανίαν, ἣτις ἀπὸ τῶν
ἀρχῶν τοῦ 1877 ἠνέωξε τὰς πύλας τῆς πρὸς τὸν ἀλλοε-
θνή ἀκατέργαστον σίδηρον ὑπὸ τὰς τρεῖς αὐτοῦ μορφᾶς,
τοῦ χυτοῦ, τοῦ σφυρηλάτου καὶ τοῦ χάλυβος. Προέβη
μάλιστα ἐκεῖ ἡ ἀτέλεια καὶ εἰς μέγαν ἀριθμὸν διαφόρων
εἰδῶν κατειργασμένου σιδήρου, ὡς σκευῶν, ἐργαλείων κλπ.

Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη πολιτικὴ εἶναι εἰς ἀρμονίαν πρὸς
τοὺς γενικοὺς τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ σκοπούς. Ὁ σί-
δηρος πρέπει νὰ διαβαίνῃ τὰ ὄρια τῶν ἐπικρατειῶν ἀνευ
οὐδενὸς φορολογικοῦ ἐμποδίου. Ἐὰν πολιτίζη τὴν οἰκου-
μένην, πόσον ἄτοπον εἶναι νὰ ζητῆται παρ' αὐτοῦ φόρος,
διότι ἀνοίγει τοὺς βιομηχανικοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν λαῶν!
Θέλετε νὰ ἐκτιμῆσητε τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔ-
θνους; Ζυγίσατε τὸν ἐν αὐτῷ ἐργαζόμενον σίδηρον. Δὲν
εἶναι λαμπρὸς ὡς ὁ ἄργυρος, οὐδὲ ἐπαγωγὸς ὡς ὁ χρυ-
σός. Ἀρκεῖται εἰς τὸν ὄπλισμὸν τῶν στρατιωτικῶν, βιο-
μηχανικῶν, γεωργικῶν καὶ ναυτικῶν τοῦ ἔθνους βραχιόνων.
Ἄς εἶναι εὐλογημένος, διότι ἐν αὐτοῖς οἰκεῖ ἡ ἀποτε-
λεσματικὴ τῆς κοινωνίας δύναμις.

ΔΡΑΠΕΤΑΙ ΕΜΠΟΡΟΝΑΥΤΑΙ.

Ἡ ἐν τῇ θαλασσίᾳ βιομηχανία ἀπὸ διαφόρων νομοθε-
τικῶν διατάξεων ἀπαντωμένη ἐννοία τῆς δραπετεύσεως
ΕΤΟΣ 5—ΦΥΛ. 50—ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1877.

τῶν ἐμποροναυτῶν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθέρου καθόλου ἐργασίας. Ἐνῶ πρὸς τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας ἕκαστος ἐργάτης εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀπομακρύνηται αὐτῶν κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐπιφυλαττομένης, ἐπὶ τῶν μακροχρονίων συμφωνιῶν, μόνως τῆς ἀποζημιώσεως εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν, κατ' ἐξαίρεσιν ἐν τῇ ναυτιλίᾳ οἱ ἐξ οἰκείας θελήσεως ἀπομακρυνόμενοι ἐργάται θεωροῦνται ὡς δραπέται. Τὸ ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου 1836 κανονιστικὸν διάταγμα προνοεῖ περὶ διαφορῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου περιπτώσεων, ἐν πολλοῖς παρακολουθοῦν τὰ γενικῶς, τρόπον τινά, ἰσχύοντα καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι.

Κατὰ πόσον ἡ τοιαύτη ἐπὶ τῆς ναυτικῆς ἐργασίας ἐξαίρεσις προσκρούει εἰς τὴν θεμελιώδη ἔννοιαν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, περιττὸν νὰ ἀποδειχθῇ διὰ μακρῶν. Ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὁ φυσικὸς νόμος τῆς ζητήσεως καὶ τῆς προσφορᾶς κανονίζει τὰς σχέσεις τῶν ἐπιχειρηματιῶν πρὸς τοὺς ἐργάτας, φαίνεται μοι δυσαρμονικὴ ἢ κατὰ τὴν προκειμένην θεσμοθεσίαν μεσολάβησις τοῦ ἀστυνόμου, ὅπως συλλαμβάνη τοὺς ἀποχωροῦντας ἐκ τοῦ πλοίου ἐργάτας καὶ παραδίδῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ μισθωτοῦ. Βεβαίως παρίσταται ἐν τῷ μέσῳ τὸ συμφέρον τοῦ ἐμπορίου. Ἐνόμιζον ὅμως ὅτι προηγεῖται τὸ δικαίωμα τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ πρακτικὴ τῶν ἐθνῶν φαίνεται κατὰ τοῦτο ἐν πολλοῖς σταθερὰ, ὑπολείπεται δὲ εὐρὴ εἰς τὴν θεωρίαν στάδιον μέχρις οὗ τὴν μεταβάλλῃ. Μετὰ τεσσαρακονταετίαν ἀφ' ἧς τὸ προμνησθὲν διάταγμα ὑπέβαλε τοὺς ἐργάτας τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν κεφαλαιούχων αὐτῆς, κατὰ τὸν Αὐγούστου 1875 συνήφθη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας εἰδικὴ συμφωνία περὶ ἀμοιβαίας ἐκδόσεως τῶν δραπετῶν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Ἡ συμφωνία δὲ αὕτη περιεβλήθη νομοθετικὸν κῦρος διὰ τοῦ ἀπὸ 24 Δεκεμβρίου 1875 ΦΟΕ νόμου.

Ὁ κύριος τῆς ἀνά χειρας συνθήκης σκοπὸς εἶναι ἡ ἀν-εῦρεσις, σύλληψις καὶ ἐπαναγωγὴ τῶν ἐγκαταλειπόντων τὰ εἰς ἃ ἐμισθώθησαν πλοῖα ναυτῶν καὶ δοκίμων. Ὁ πρόξενος τῆς χώρας, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ πλοῖον τοῦ δραπέτου, ἢ ὁ πλήρεξούσιος ἢ ἀντιπρόσωπος τοῦ προξένου τούτου ἀπευθύνει αἰτήσιν πρὸς τὰς ἀρχάς τοῦ λιμένος ἐκείνου, τῆς χώρας, κτήσεως ἢ ἀποικίας, παρ' ᾧ αὐτὸς μὲν διατελεῖ, ἢ δραπέτευσις δὲ συνέβη. Ἐπὶ τῇ αἰτήσει δὲ ταύτῃ αἱ ἐν λόγῳ ἀρχαὶ ὑποχρεοῦνται νὰ παράσχωσι πᾶσαν ὅσῃν δύνανται συνδρομὴν, διὰ τὸ τέλος τῆς συλλήψεως καὶ ἐπαναγωγῆς τοῦ δραπέτου εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ. Κατὰ ρητὴν μνειάν ἡ ὑποχρέωσις αὕτη τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν δὲν ἐκτείνεται καὶ κατὰ τῶν ἰθαγενῶν ναυτῶν. Θὰ ἦτο λίαν παράδοξον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἐμπορίου παρέδιδε δεσμίους εἰς χειρας τῶν ξένων τοὺς ἰθαγενεῖς. Ἐπὶ τέλους, ἡ διάρκεια τῆς ἰσχύος τῆς προκειμένης συμβάσεως ἠρτήθη ἐκ τῆς πρὸ ἐνὸς τοῦλάχιστον ἔτους δηλώσεως τῆς ἐναντίας θελήσεως ἐνὸς τῶν συμβαλλομένων ἐθνῶν.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ οἰκονομία τοῦ προκειμένου διεθνούς θεσμοῦ. Ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τοὺς μεγάλους μισθοὺς τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἀγγλίας καὶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔλξιν τῆς παγκοσμίου ναυτιλίας, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μᾶλλον ὠφελεῖται ἐκ τῆς συμβάσεως ἢ Ἑλλάς, τῆς ὁποίας οἱ ναῦται, ἐκόντες ἄκοντες, θέλουσι ἐπιστρέψαι εἰς τὰ ἴδια ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς πλουσίας Ἀλβιόνος. Ἀλλὰ τὸ νόμισμα ἔχει δύο ὄψεις. Παρ' οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἔθνει ἢ ἀπόκτησις τῶν δικαιωμάτων τῆς ἰθαγενείας εἶναι τόσον εὐκόλος ὅσον ἐν Ἀγγλίᾳ. Τί θέλει συμβῆ εἰάν τὸ συμφέρον ὁδηγήσῃ τοὺς θέλοντας εἰς διπλὴν διὰ τὰς περιστάσεις ἰθαγενείαν; Μήπως δὲν ἀληθεύῃ ὅτι ὑπερμύριοι Ἕλληνες ναῦται κανονικῶς διασχίζουσι τὸν ὠκεανὸν ἐπὶ Ἀγγλικῶν πλοίων; Διὰ τοῦτο ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἢ ἀσφαλεστέρα ἐγγύησις εἶναι ὁ πατριωτισμὸς, ὅστις συνδέει τὰ

τέκνα μετὰ τῆς μητρὸς καὶ ἔχει τόσα λαμπρὰ Ἑλληνικὰ προηγούμενα.

Ἐν τούτοις τὸ ἀντικείμενον τῆς προκειμένης διεθνοῦς συμβάσεως ἀνάγεται καὶ εἰς ἰδιαιτέραν ἐξόχως πολιτειακὴν ἔννοιαν. Κατὰ τὸ ἡμέτερον σύνταγμα κέξαιρουμένου τοῦ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλήματος, οὐδεὶς συλλαμβάνεσθαι ἀνευ ἠτιολογημένου δικαστικοῦ ἐντάλλματος». Πῶς λοιπὸν ἀνευ τοιοῦτου θὰ συλληφθῶσιν ἐν Ἑλλάδι οἱ δραπέται τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς Ἀγγλίας ναυτικοῦ; Ὑπάρχει ἄρα γε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ νομοθεσίᾳ εἰδικὸν ἐγκλημα δραπετεύσεως ἐμποροναυτῶν; Περιττὸν νὰ προστεθῆ, ὅτι ἡ προκειμένη συνταγματικὴ ἐγγύησις ἀφορᾷ ἐν γένει πάντα ἄνθρωπον εὐρισκόμενον ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι ὁ νομοθέτης ταύτης δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀκυρώσῃ τόσον θεμελιώδη τοῦ πολιτεύματος διάταξιν.

Η ΜΕΙΟΨΗΦΙΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΝΩΝΥΜΟΙΣ ΕΤΑΙΡΙΑΙΣ.

Κατὰ τὰ καταστατικὰ ὅλων τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν τὸ δικαίωμα τῶν μετόχων, ὡς πρὸς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν διοίκησιν, δὲν μένει ἐλεύθερον, ἀλλὰ, καθόσον αὐξάνει παρ' ἐκάστῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν μετόχων, κατὰ τοσοῦτον ἐκείνο συστέλλεται καὶ περιορίζεται. Ἐνῶ λ.χ. ὁ ἔχων δέκα μετοχὰς ἔχει μίαν ψήφον, δὲν ἔχουσιν ἀναλόγως οἱ μέτοχοι εἴκοσι μετοχῶν δύο, οἱ ἑκατὸν δέκα, οἱ διακοσίων εἴκοσι κλπ. ἀλλ' ἀντὶ δέκα, ἔχουσι πέντε, ἀντὶ εἴκοσιν ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐπίσης οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μειοψηφίαν μέτοχοι, οἵτινες ἀντιπροσωπεύουσιν ἰσχυρὸν μέρος τῶν μετοχικῶν

κεφαλαίων, δὲν ἔχουσι πραγματικὸν τι δικαίωμα ἐλέγχου καὶ μετοχῆς εἰς τὰ τῆς διοικήσεως. ἐντεῦθεν δὲ οὐ μόνον ἀδικία ἀλλὰ καὶ μέγα ἀποτελεῖται πρόσκομμα εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ πνεύματος τοῦ συνεταιρισμοῦ.

Καὶ πρῶτον μὲν, καθόσον ἀφορᾷ τὴν περιστολὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, τοιαύτη ἐσφαλμένη κατὰ τὴν βάσιν αὐτῆς ἀρχὴ δὲν φαίνεται ἐξ οὐδενὸς λόγου δικαιολογουμένη. Ἐὰν ὑποτεθῆ, ὅτι καθιερώθη διὰ τὴν προστασίαν τῶν μικρῶν μετόχων κατὰ τῶν μεγάλων, δὲν εἶναι οὐδαμῶς ὀρθή, διότι τὰ κεφάλαια, ἐφ' ὧν στηρίζονται αἱ μετοχικαὶ συμπράξεις, μόνον κατὰ ποσοῦν διαφέροντα, ἔπρεπε, καθόσον αὐξάνουσι, κατὰ τοσοῦτον νὰ ἀποκτῶσι καὶ μείζονα ἰσχὺν ψήφου, ὅπως παρατηρεῖται ἐν τῇ μεθέξει τῶν κερδῶν καὶ ζημιῶν διότι ἄλλως ἐὰν ἡ ἐσφαλμένη αὐτὴ ἀρχὴ ἐπεκράτει καὶ ἐν τῇ μεθέξει τῶν κερδῶν καὶ ζημιῶν, οὐδεὶς συνεταιρισμὸς ἤθελε ποτὲ πραγματοποιηθῆ. Ἐπειτα δὲ ἐν τῇ πραγματικότητι τοιαύτη τις ὑπὲρ τῶν μικρῶν μετόχων πρόνοια ματαιοῦται, διότι οἱ μεγάλοι μέτοχοι, διανέμοντες κατ' ἀνάγκην τὰς μετοχὰς αὐτῶν εἰς πλείονα πρόσωπα, ἐπικρατοῦσι τῆς σχετικῆς δυνάμεως τῶν μικρῶν μετόχων, καὶ οὕτως ἀρχοῦσιν ἀκωλύτως τῶν τῆς διοικήσεως.

Καὶ καθόσον μὲν ἀφορᾷ τὸ δικαίωμα τῶν μετόχων, δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ μακρηγορήσωμεν, καθόσον ὁμως ἀφορᾷ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν ἐν ταῖς ἀνωνύμοις ἐταιρίαις μειοψηφιῶν, ἵνα κατανοηθῆ ὀρθῶς τὸ ζήτημα τοῦτο, πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν τὰ συστατικὰ τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῶν ἐν γένει. Πᾶσα ἀνώνυμος ἐταιρία, ἔχουσα ὡς σκοπὸν ἐπωφελητῆνα ἐμπορικὴν ἢ βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν, εἶναι ἀναντιρρήτως κοινὸν κτῆμα ὅλων τῶν μετόχων, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῶν μετοχῶν ὧν εἶναι ἕκαστος ἰδιοκτῆτης. Δυνάμει δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης διανέμονται ἀναλόγως τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι. Ὁ ἔχων λ.χ. πέντε μετοχὰς μετέχει κατὰ πέντε εἰς τὰ κέρδη καὶ ζη-

μίας, καὶ ὁ ἔχων ἑκατὸν, ἀναλόγως κατὰ ἑκατόν. Ἡ ἀρχὴ ὅμως αὕτη, ἡ ἀληθὴς καὶ ἀμετάβλητος, δὲν ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς ἑταιρικές σχέσεις καὶ πράξεις, ἐκ τούτου δὲ δημιουργοῦνται ἀνισότητες καὶ προνομίαί, ἐνθα δὲν χωρεῖ ἄλλη ἐκτὸς τοῦ ποσοῦ διάκρισις. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ διοικήσεως τῶν ἀνωμόμων ἐπιχειρήσεων ἀρχὴν, ἐπὶ 1000 λ.χ. μετοχῶν αἱ 504, αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν πλειοψηφίαν, διευθύνουσι καὶ διοικοῦσι τὰ τῆς ἑταιρίας, αἱ δὲ 499 οὐδεμίαν ἔχουσι ἐπιρροὴν εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς διοικήσεως, ἅτε ἐν μειοψηφίᾳ οὔσαι. Τοῦτο δὲ προφανῶς ἀντίκειται εἰς τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῶν ἀνωμόμων ἑταιριῶν, καὶ παρακωλύει σπουδαίως τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν, διότι τὸ ἄτομον, ἐμπορευόμενον ἢ καθ' οἷονδ' ἥποτε ἄλλον τρόπον διαχειριζόμενον τὴν περιουσίαν του, δὲν ἐμπιστεύεται εἰς ἄλλον τὴν διαχείρισιν, ἀλλ' ἐνεργεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ πάσας τὰς ἀναγκαίας συναλλακτικὰς πράξεις κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας του ἰκανότητος, ὁρμεφύτως δυσπιστοῦν πρὸς τοὺς ἄλλους διὰ τὴν διαχείρισιν τῶν συμφερόντων αὐτοῦ. Τὴν ἐμφυτον ταύτην κλίσιν αἰσθάνεται καὶ διατηρεῖ ἀναγκαίως ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅταν, ἐκχωρῶν εἰς ξένα ταμεῖα μέρος τῆς περιουσίας του, δὲν δύναται νὰ τὸ διευθύνῃ ἐφ' ἑαυτοῦ ἀπευθείας. Ὡστε οἱ καταπατοῦντες τὴν ἐμφυτον ταύτην τοῦ ἀνθρώπου τάσιν, ἀναγκάζουσι αὐτὸν ἵνα ἀφίσταται τῶν συνεταιριστικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ ἀποκλεισμός λοιπὸν τῆς μειοψηφίας ἐκ τῶν τῆς διοικήσεως τῶν ἀνωμόμων ἑταιριῶν εἶναι ἀληθὴς σκόπελος διὰ τὴν μείζονα τοῦ ἑταιριστικοῦ πνεύματος ἀνάπτυξιν.

Χωρὶς δὲ νὰ ἀκριβολογήσωμεν περισσότερο περὶ τῶν δικαιολογούντων τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῆς μειοψηφίας λόγων, θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἀναπτύξωμεν, παρακατιόντες, τὸ πῶς δύνανται νὰ ἀντιπροσωπεύωνται εἰς τὰς ἀνωμόμους ἑταιρίας πάντες οἱ μέτοχοι, τουτέστι καὶ οἱ πλειοψηφοῦντες καὶ οἱ μειοψηφοῦντες, διότι ἐν τούτῳ κυρίως

ἔγκειται ἡ δυσκολία, καὶ ἐκ τῆς δυσκολίας ταύτης καθιερώθη ἡ ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας, ἥτις ἐν τῇ πολιτικῇ διέπει πάσας ἐν γένει τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας.

Ἡ ἀντιπροσώπευσις τῆς μειοψηφίας ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἀνωμόμων ἑταιριῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους δύναται ἀκινδύνως νὰ ἐξασφαλισθῇ. Ὁ ἀπλούστερος μὲν εἶναι αὐτὸς ὁ ὢν συνήθης εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις, καθ' ἃς οἱ μέτοχοι συνασπίζονται ἐκ τῶν προτέρων, καὶ παρουσιάζουσι τὸ ἴδιον αὐτῶν ψηφοδέλτιον. Ἐπὶ χιλίων λ.χ. ψήφων, συμφωνούντων τῶν πλειόνων συνεταίρων, ἀποτελεῖται ὑπὸ τούτων ἡ πλειοψηφία, ἥτις ἐκλέγει τότε τὰ 2]3 τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, οἱ δὲ ἀποτελοῦντες τὴν μειοψηφίαν ἐκλέγουσι τὸ 1]3 καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἀντιπροσωπεύει τὸ σύνολον τῶν μετόχων. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ ὑπάρχωσιν μέτοχοι μὴ συντασσόμενοι οὔτε πρὸς τὴν μὲν οὔτε πρὸς τὴν δὲ τῶν δύο μεγάλων μερίδων, καὶ εἴτε νὰ ἀπαρτίζωσιν ἰδίαν μερίδα εἴτε νὰ ὦσιν ἐκλεκτικοὶ ἐκ τῶν ὑποψηφίων τῶν ἀγωνιζομένων μερίδων. ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὁ ὡς ἄνω ἐκτεθείς τρόπος τῆς ἐκλογῆς εἶναι ἀνεπαρκής, ἀντ' αὐτοῦ ὅμως δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ τὸ σύστημα τῆς μιᾶς ψήφου, δι' οὗ ἐξασφαλίζεται ἐν μέρει ἡ μειοψηφία, καὶ οἱ μεγάλοι μέτοχοι καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ὁ Μίλλ ἀναφέρει. Ἀλλ' ἀσφαλέστερον καὶ μεθοδικώτερον φαίνεται ἡμῖν τὸ ἐξῆς, τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει ἀποχρώντως τὴν ἀντιπροσώπευσιν ὅλων τῶν μετόχων εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, χωρὶς νὰ ζητηθῇ ἐκ τῶν προτέρων τὸ φρόνημα ἐκάστου μετόχου, γίνεται ἡ ψηφοφορία, καθ' ἣν πᾶς μέτοχος ἐγγράφει εἰς ἐνυπόγραφον παρ' αὐτοῦ ψηφοδέλτιον τὰ πρόσωπα τῆς ἐκλογῆς του. Ἐν τῇ διαλογῇ καταχωρίζονται τὰ ψηφοδέλτια εἰς πρωτόκολλον, ἐν ᾧ ἐμφαίνεται α) τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ ψηφοφορήσαντος, β) ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων αὐτοῦ καὶ γ)

τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τῶν ψηφοφορηθέντων (ρητέον δὲ, ὅτι τὸ ψηφοδέλτιον δὲν δύναται νὰ περιέχη περισσότερον ἀριθμὸν τῶν ἐκλεκτέων συμβούλων). Ἀφοῦ δὲ οὕτω καταστρωθῆ τὸ τῆς διαλογῆς πρωτόκολλον, ἀθροίζονται αἱ ψῆφοι, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἕκαστος τῶν ὑποψηφίων, οἱ δὲ μεταξὺ αὐτῶν πλειοψηφήσαντες, πέντε λ. χ. ἐπὶ ὀκτώ, ἀνακηρύσσονται ὡς σύμβουλοι τῆς πλειοψηφίας. Μετὰ τοῦτο ζητεῖται καὶ ἐξακριβῶνται, ποῖοι οἱ ψηφοφορήσαντες τοὺς πλειοψηφήσαντας· ἀφοῦ δὲ τοῦτο ἐξακριβωθῆ, ἀφαιροῦνται αἱ ψῆφοι τῶν πλειοψηφήσαντων, οἵτινες ἀνδείξαν τοὺς συμβούλους των, καὶ ἀθροίζονται οἱ ψῆφοι τῶν μειοψηφούντων, οἱ δὲ πλειοψηφήσαντες ἐξ αὐτῶν ἀνακηρύσσονται ὡς σύμβουλοι τῆς μειοψηφίας, καὶ οὕτω καταρτίζεται τὸ συμβούλιον ἐκ τῆς πλειοψηφίας καὶ μειοψηφίας (1).

(1) Σημ. Οἰκ. Ἐπιθ.— Ἡ ἀρχὴ τῆς εἰσόδου τῶν μειοψηφίων ἐν τῇ διοικήσει τῶν ἐταιριῶν εἰσήχθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν τῇ διασκευῇ τῶν λαϊκῶν συνεταιρισμῶν τῆς Ἑλλάδος. Τοιοῦτοτρόπως ἀναγινώσκωμεν ἐν ἄρθρῳ β' τοῦ ἀπὸ 8 Μαΐου 1872 Καταστατικοῦ τοῦ ἐν Θήβαις ὀργανισθέντος Παιδοποιεῖν «Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἐπιτηρητικοῦ Συμβουλίου δύναται ἕκαστος συνέταιρος νὰ δώσῃ εἴτε ἀνὰ μίαν ψῆφον εἰς διαφόρους ὑποψηφίους, εἴτε περισσότερας ψῆφους εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τοιοῦτοτρόπως οἱ μειοψηφοῦντες ἐντὸς τῆς συνελεύσεως θὰ ἔχωσιν, ἂν θελήσωσιν, ἀντιπροσώπους ἐντὸς τοῦ Ἐπιτηρητικοῦ Συμβουλίου.»

Ἡ αὐτὴ ἀρχὴ ἀναφαίνεται κατὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ἐν Ἀθήναις λαϊκῆς ἐταιρίας ἢ Ἐνωσις, διότι ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1876 καταστατικῷ αὐτῆς, ὅτι «ἕκαστος συνέταιρος ἔχει τόσας ψῆφους, ὅσοι εἶναι οἱ ἐκλεχθῆσόμενοι ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς δὲ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου δύναται νὰ δώσῃ εἴτε ἀνὰ μίαν ψῆφον εἰς διαφόρους ὑποψηφίους, εἴτε καὶ πλείονας εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ μειοψηφοῦντες ἐντὸς τῆς συνελεύσεως δύνανται, ἂν θέλωσιν, νὰ ἔχωσιν ἀντιπροσώπους ἐντὸς τοῦ Συμβουλίου.

Ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται ἐκ χιλίων λ. χ. ψῆφων νὰ ἀποτελεῖται ἰσχυρὰ πλειοψηφία καὶ μικρὰ μειοψηφία ὡς 9:1, καὶ δὲν εἶναι ὀρθόν τὸ $\frac{1}{10}$ νὰ ἔχη τὸ $1\frac{1}{3}$ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, δύναται νὰ κανονισθῆ ὥστε εἰ πλειοψηφήσαντες, ἀποτελοῦντες τὸ ἡμισυ πλέον ἑνὸς τῶν ψηφοφορησάντων, νὰ ἐκλέγωσι τὰ $2\frac{1}{3}$, ἀποτελοῦντες δὲ τὰ $3\frac{1}{4}$ νὰ ἐκλέγωσιν ἓνα πλέον τῶν $2\frac{1}{3}$. οἱ δὲ μειοψηφήσαντες, ἀποτελοῦντες τὸ $1\frac{1}{3}$ τῶν ψηφοφορησάντων νὰ ἐκλέγωσι τὸ $1\frac{1}{3}$, ἀποτελοῦντες δὲ τὸ $1\frac{1}{4}$ νὰ ἐκλέγωσι κατὰ ἓνα ὀλιγώτερον τοῦ $1\frac{1}{3}$, ἐὰν δ' ὡσιν ἐλάσσονες καὶ τοῦ $1\frac{1}{4}$, οὐδέποτε τότε νὰ ἐκλέγωσι. Δύναται ἐπίσης νὰ προκύψῃ ἐπὶ τῆς διαλογῆς καὶ ἑτέρα δυσχέρεια· μέτοχός τις λ. χ. ἐψηφοφόρησεν ὅλους τοὺς πλειοψηφήσαντας, ἄλλος τοὺς τέσσαρας, ἄλλος τοὺς τρεῖς, καὶ ἄλλος τοὺς δύο ἢ ἓνα· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ποῦ θέλουσι καταταχθῆ οὗτοι εἰς τὴν πλειοψηφίαν ἢ τὴν μειοψηφίαν; Καὶ ἡ δυσκολία αὕτη αἴρεται ἐὰν ὀρισθῆ ὅτι ὁ ψηφοφορήσας ἐκ τῶν πέντε τρεῖς πλειοψηφήσαντας κατατάσσεται εἰς τὴν πλειοψηφίαν καὶ ἐξαίρεται ἐκ τῆς μειοψηφίας, ἐὰν δὲ ὀλιγώτερος τῶν τριῶν, κατατάσσεται εἰς τὴν μειοψηφίαν, ἀλλὰ διὰ τὰ δύο πρῶτα μόνον πρόσωπα τοῦ ψηφοδελτίου του, — ἵνα μὴ δύναται νὰ ἐκλέξῃ περισσοτέρους τῶν $2\frac{1}{3}$.

Τοιοῦτοτρόπως προλαμβάνονται πᾶσαι αἱ δυσχέρειαι, τὸ δὲ διοικητικὸν συμβούλιον τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν θέλει συγκροτεῖσθαι ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ὄλων τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως, χωρὶς νὰ καταπιέζῃ ἡ πλειοψηφία τὴν μειοψηφίαν. Ἐν γένει πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ πνεύματος τοῦ συνεταιρισμοῦ, ὅστις, μετ' ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας, ὑπέστη καὶ ὑφίσταται δεινὸν παρ' ἡμῖν κλονισμόν, νομίζομεν ὠφέλιμον καὶ συνιστῶμεν ὡς ἀναγκαῖον, νὰ ἀνακηρυχθῆ καὶ ἀναγνωρισθῆ ἡ ἀρχὴ τῆς μειοψηφίας ἐν πάσαις ταῖς ἀνωνύμοις ἐταιρίαις, ὡς θεμελιώδης βάσις ὄλων τῶν καταστατικῶν αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἂν ἡ πρακτικὴ καθυστέρησις, νὰ μὴ λείψῃ ὁ νομοθετικὸς τοῦ θέματος τούτου κανονισμός.

ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀπὸ 10,915,832 δρ. τῷ 1875, καὶ 10,764,319 τῷ 1876, ἡ ὑπηρεσία τοῦ δημοσίου χρέους τῆς Ἑλλάδος ἀνέβη εἰς 12,352,519 δρ. τῷ 1877, ἤτοι σχεδὸν τὸ τρίτον τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προϋπολογισθέντων ἐσόδων τῆς ἐπικρατείας (39,247,500 δρ.). Ἡ αὔξησης ἔχει τι βεβαίως ὀρμητικὸν, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα θὰ ἀσκήσῃ πλείονα ἐπιρροὴν τοῦ ὅσον τὸ εὐκόλον τῆς παρ' ἡμῖν οἰκονομικῆς πρακτικῆς πνεῦμα ὑποθέτει.

Τὰ δημόσια χρέος τῆς Ἑλλάδος διαιρεῖται εἰς ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικόν. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐξωτερικοῦ πρόκειται μόνον περὶ τοῦ δανείου τῶν 60 ἑκατομμυρίων, διὰ τὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων προκαταβολὰς τῶν τριῶν Δυνάμεων σημειοῦνται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ 1,018,000 δρ., καὶ περὶ τοῦ ἐκ $4\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων χρέους πρὸς τοὺς κληρονόμους τοῦ βασιλέως Ὀθωνος, εἰς ἀπόσβεσιν τοῦ ὁποίου δίδονται κατὰ τὸ 1877 δρ. 228,000. Περὶ τῶν χρεῶν τοῦ 1824 καὶ 1825 οὐδεμία ἔτι νομοθετικὴ ἀπόφασις.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐσωτερικοῦ χρέους δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐπομένῃ διάκρισις : 7,287,749 δρ. (6,435,499, τῷ 1876) εἰς πληρωμὴν χρεῶν ἰδίως λεγομένων, καὶ 3,818,800 (3,070,820 τῷ 1876) εἰς πληρωμὴν συντάξεων, αἵτινες δὲν εἶναι ὀλιγώτερον χρέος τῆς ἐπικρατείας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον κοινδύλιον ὑποδιαιρεῖται τοῦτο ὡς ἑξῆς: διὰ τὰ χορηγήματα τῶν Ναυτικῶν νήσων δρ. 200,000, δι' ὁμοιαπέναντι παλαιῶν ἀπαιτήσεων δρ. 13,710, διὰ τόκους ἐγγυοδοσιῶν δρ. 14,000 δι' ἑδαφονόμια ἐν Ἑπτανήσῳ δρ. 48,000. Τὰ χρεωλυτικὰ δάνεια σημειοῦνται ἰδιαιτέρως τὸ τῶν 6 ἑκατομμυρίων δρ. ἀντὶ 480,000 δρ. (τόκος, χρεώλυτρον καὶ ἀμοιβή 8 τοῖς 0]0),—τῶν 28 ἑκατομ. δρ. ἀντὶ

2,632,566 δρ. (ἤτοι 1,506 ἐπὶ 16,743,440, τόκος 8 τοῖς 0]0, καὶ 1,125,650 ἐπὶ 11,256,560, τόκος 9 τοῖς 0]0, ἀμφοτέρωθεν χρεώλυτρον 1 τοῖς 0]0),—τῶν 9 ἑκατομ. ν. δρ. ἀντὶ 85,473 δρ. (ἤτοι 29,472, τόκος πρὸς 9 τοῖς 0]0, καὶ 56,000 διὰ κληρωθησομένης 100 ὁμολογίας πρὸς δρ. 560 ἑκάστη),—τῶν 4 ἑκατομ. ν. δρ. ἀντὶ 403,200 δρ.—τῶν 26 ἑκατομ. ν. δρ. ἀντὶ 1,892,000 δρ. (τόκος 6 τοῖς 0]0 καὶ χρεωλύσιον 1]2 τοῖς 0]0),—τῶν 10 ἑκατομ. ν. δρ. ἀντὶ 728,000 δρ. (τόκος 6 τοῖς 0]0 καὶ χρεωλύσιον 1]2 τοῖς 0]0),—εἰς ἔξοδα κληρώσεως, διαφορὰ συναλλάγματος, προμήθεια κλπ. 70,000 δρ. Ἐκτὸς τῶν χρεωλυτικῶν δανείων ὑπάρχουσι καὶ προσωρινὰ δάνεια καὶ ἔντοκα γραμμάτια (κινητὸν ἐν γένει χρέος), οἱ τόκοι τῶν ὁποίων ἀναβαίνουσιν εἰς 720,000 δρ. ἤτοι 240,000 διὰ τὰ πρῶτα (60,000 δρ. τῷ 1876) καὶ 480,000 διὰ τὰ δεύτερα. Τὰ τελευταῖα ἀπὸ 6,000,000 δρ. πρόκειται νὰ ἀναβῶσι εἰς 9,000,000 διὰ τοῦ ΧΔ' νόμου τῆς 5 Μαρτίου 1877.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἑτέραν κατηγορίαν, τῶν δημοσίων τουτέστι συντάξεων, ὑποδιαιροῦνται αὗται 1) εἰς στρατιωτικὰς ἀντὶ 1,544,000 δρ., ἐξ ὧν 1,240,000 πρὸς 2,459 ἀποστράτους, 277,000 πρὸς 185 φαλαγγίτας καὶ 27,000 δι' ἐνδεχομένην αὔξησιν· 2) εἰς ναυτικὰς ἀντὶ 423,000 δρ., ἐξ ὧν 335,000 πρὸς 621 ἀποστράτους, 83,000 πρὸς 75 ἐπιτάκτους καὶ 5,000 δι' ἐνδεχομένην αὔξησιν· 3) εἰς ἐνδεχομένης ἐκκλησιαστικὰς ἀντὶ 4,800 δρ. 4) εἰς πολιτικὰς ἀντὶ 180,000 δρ. πρὸς 95 ἄτομα· 5) εἰς συντάξεις Ἑπτανησιακὰς ἀντὶ 367,00 δρ., ἐξ ὧν 122,000 πρὸς Ἀγγλοῦς ὑπηκόους, 185,000 πρὸς Ἑπτανησίους καὶ 60,000 πρὸς χωροφύλακας τῆς Ἰονίου ἀστυνομίας· 6) εἰς συντάξεις πολιτικῶν ὑπαλλήλων ἀντὶ 1,300,000 δρ. (500,000 τῷ 1876), συνεπεία τοῦ ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου 1877 νόμου, τοῦ συγχωνεύσαντος τὸ εἰδικὸν κατ' αὐτὰς ταμεῖον μετὰ τοῦ δημοσίου ταμείου.

Οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ περιέχουσι πολλὰ σημεῖα σταθμῶν

πρὸς περαιτέρω μελέτην. Ἐν πρώτοις ἢ κατὰ $1 \frac{1}{2}$ περίπου ἑκατομμύριον δρ. αὐξήσις μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἀνταποκρίνεται ἄρα γε πρὸς τὴν κανονικὴν τῆς ὅλης οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας διευθέτησιν ; Ἀκολούθως πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ἐκ τῆς μεταξὺ τοῦ 1876 καὶ τοῦ 1877 διαφορᾶς εἰς τὸ ποσὸν τῶν διὰ τὰ προσωρινὰ δάνεια τόκων (60,000 : 240,000), ὅτι τοῦλάχιστον ἐτετραπλασιάσθησαν ταῦτα. Ἐπομένως ἀφοῦ τῷ 1876 ὑπελογίζοντο εἰς 750,000 δρ., τῷ 1877 ἀναβαίνουν εἰς 3,000,000 καὶ συγχρόνως ἀπαραίτητον καθίσταται τὸ δάνειον τῶν 10 ἑκατομ. καὶ τὸ τῶν 3 ἑκατομ. εἰς ἔντοκα γραμμάτια. Ἡ τάσις δεῖται ἐξόχου προσοχῆς, διότι, οὐδὲν ὀλιγώτερον, αἱ προϋποθέσεις τῆς προσιωνίζονται καταστροφὴν καὶ δὴ οὐ τὴν τυχοῦσαν.

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Ἡ γεωργία τέχνη τὸ πρῶτον οὔσα, ὕστερον ἐγένετο καὶ ἔργον, τὸν δὲ τελευταῖον αἰῶνα καὶ ἐπιστήμη. Ἐνεκα τῆς διαφόρου ταύτης μορφῆς τῆς γεωργίας ἢ γεωργικῆς ἐκπαίδευσις διακρίνεται εἰς ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν.

Καὶ ἡ μὲν ἐπιστημονικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις σκοπεῖ τὴν μόρφωσιν ἐπιστημόνων τῆς γεωργίας καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν τῶν μεγάλων γεωκτημόνων, ἢ ἐν γένει ἐκείνων, οἵτινες μέλλουσι νὰ διευθύνωσι μεγάλας ἰδιοκτησίας. Διὰ δὲ τῆς πρακτικῆς γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπιδιώκεται ἢ ἐκπαίδευσις τῶν υἱῶν τῶν μικρῶν γεωκτημόνων καὶ μικρῶν καλλιεργητῶν καὶ ἡ μόρφωσις μικρῶν ἐπιστάτων (regisseurs). Ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα οὐ μόνον ἢ μικρὰ ἰδιοκτησία, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εὐαρίθμοις μεγάλαις ἰδιοκτησίαις

ἔνεκα ἐλλείψεως χειρῶν, χρηματικῶν κεφαλαίων κλπ. ἢ ἐπίμορτος καλλιέργεια ἐπικρατεῖ, καὶ ἐνθα ἢ γεωργία δὲν ἔλαβεν εἰσέτι ἐπιστημονικὸν χαρακτήρα, δεόν ἢ πρακτικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις νὰ λάβῃ μείζονα ἐπέκτασιν τῆς ἐπιστημονικῆς. Καὶ ἡ μὲν ἐπιστημονικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις ἐπιδιώκεται διὰ τῶν ἀνωτέρων γεωργικῶν σχολῶν, ἢ ἀκαδημιῶν, ἢ δὲ πρακτικὴ διὰ τῶν πρακτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν.

Ὅπως ἴδωμεν ἐπομένως ὅποια πρέπει νὰ ἦναι ἢ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῶν, ἴδωμεν ὅποια πρέπει νὰ ἦναι αἷτε ἀνώτεραι γεωργικαὶ καὶ αἱ πρακτικαὶ γεωπονικαὶ σχολαί.

Α'.) Ἀνώτεραι γεωργικαὶ σχολαί.

Ἄλλοτε ἐθεωρεῖτο ἐπάναγκες ὅπως αἱ τοιαῦται σχολαὶ ὧσιν ἐπὶ μεγάλης τινὸς ἰδιοκτησίας· ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ἀπεδείχθη τοῦτο ἄλλως περιττὸν, διότι οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις σχολαῖς φοιτῶντες ἔχουσι τοσαῦτα νὰ μάθωσιν, ὥστε δὲν ἔχουσι καιρὸν νὰ ἐνασχοληθῶσι μετὰ τῆς πρακτικῆς γεωργίας· πρὸς δὲ ἢ ἐν ταῖς τοιαύταις σχολαῖς διδαχὴ πρὸς τοῦθετεῖ ὅτι οἱ φοιτῶντες ἐνησχολήθησαν τοῦλάχιστον ἐπὶ δύο ἔτη μετὰ τῆς πρακτικῆς γεωργίας, ἐπειδὴ ἄλλως δὲν ἤθελον εἶσθαι εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσωσι τὰ διδασκόμενα. Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων ἢ ἰδιοκτησία τῶν τοιούτων σχολῶν περιορίζεται σήμερον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ὠρισμένην τινὰ ἐκτασιν γαιῶν, ὅπως γίνονται γεωργικὰ πειράματα καὶ ἐπιδεικνύονται τοῖς μαθηταῖς αἱ τῆς καλλιέργειας μέθοδοι. Ἐφ' ὅσον ἐθεωρεῖτο ἐπάναγκες ὅπως αἱ τοιαῦται σχολαὶ ὧσιν ἐπὶ μεγάλης τινὸς ἰδιοκτησίας, δὲν ἦτο δυνατόν, φυσικῶς τῷ λόγῳ, νὰ ἦναι αὗται παρὰ τὰς πόλεις· τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀπητεῖτο πολυάριθμον προσωπικὸν πρὸς διδαχὴν· πλὴν δηλ. τῶν ἀναγκαίων καθηγητῶν τῶν γεωργικῶν μαθημάτων ἀπῆτοῦντο καθηγηταὶ πασῶν τῶν μετὰ τῆς γεωργίας σχέσιν ἔχουσῶν ἐπιστημῶν, τῆς φυσικῆς δηλ. τῆς χημείας, τῆς ὀρυκτολογίας καὶ γεωλογίας, τῆς βοτανικῆς, τῆς ζωολογίας, τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας κλπ.

Πλήν τῆς μεγάλης δαπάνης ἣν τοιοῦτον προσωπικὸν ἀπαιτεῖ καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀνωτέρω ἐπιστημῶν εἶναι συνήθως ἀνεπρκῆς ἐν ταῖς γεωργικαῖς σχολαῖς διὰ τοὺς γεωργοὺς ἐπιστήμονας, καθόσον καὶ οἱ καθηγηταὶ τῶν ἀνωτέρω ἐπιστημῶν λίαν μέτριοι, συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς πανεπιστημίοις καθηγητάς, καὶ αἱ συλλογαὶ καὶ συσκευαὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν λίαν ἀτελεῖς.

Ἄφ' οὗ λοιπὸν αἱ ἀνώτεροι γεωργικαὶ σχολαὶ δὲν ἀπαιτοῦσι μεγάλην ἰδιοκτησίαν, ἀλλ' ἀρκοῦνται εἰς ὠρισμένην τινὰ ἔκτασιν γαιῶν (ὅπως γίνονται γεωργικὰ πειράματα καὶ ἐπιδεικνύονται τοῖς μαθηταῖς αἱ διάφοροι τῆς καλλιεργείας μέθοδοι) καὶ ἐπομένως δύνανται νὰ ἦναι παρὰ τὰς πόλεις, καὶ λόγῳ οἰκονομίας καὶ λόγῳ τελειότητος εἶναι συμφέρουσα ἢ προσάρτησις αὐτῶν εἰς πανεπιστήμια.

Ἄλλος λόγος, ὅστις συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως τῶν ἀνωτέρων γεωργικῶν σχολῶν εἰς πανεπιστήμια, εἶναι ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐπιστημονικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις λαμβάνει μεγαλειτέραν ἐπέκτασιν· καθόσον οἱ τὰς πολιτικὰς καὶ διοικητικὰς ἐπιστήμας ἐν ταῖς πανεπιστημίοις σπουδάζοντες δύνανται νὰ ἀκροῶνται τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸ μέλλον αὐτῶν ἐπάγγελμα γεωργικῶν μαθημάτων ὡς π. χ. τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας (*landwirthschaftliche Betriebslehre*) ἐπίσης οἱ ἄλλας ἐπιστήμας σπουδάζοντες υἱοὶ κτηματιῶν δύνανται νὰ ἀκροῶνται γεωργικῶν τινῶν μαθημάτων, ἅτινα θέλουσιν εἶσθαι ὠφέλιμα αὐτοῖς βραδύτερον πρὸς διαχείρισιν τῆς κτηματικῆς αὐτῶν περιουσίας.

Παρ' ἡμῖν ἐπομένως, ἐνθα διὰ τοὺς λόγους, οὓς ἄνω ἐξεθέμεν, ἡ ἐπιστημονικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις δὲν δύναται νὰ λάβῃ μεγάλην ἐπέκτασιν, ἔτι μᾶλλον συμφέρουσα θέλει εἶσθαι ἡ προσάρτησις γεωργικοῦ ἀγροκηπίου εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον.

Πρὸς σύστασιν τοιοῦτου γεωργικοῦ ἀγροκηπίου δεόν νὰ διατεθῶσιν αἱ περιλαμβανόμεναι σήμερον ὑπὸ τοῦ δημοσίου δενδροκομείου καὶ βοτανικοῦ κήπου γαῖαι καὶ αἱ λοιπαὶ αἱ

γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα κτήματα 'Ροῦφ' ὡς καὶ τὸ παρὰ τὴν Μονὴν Δαφνίου δάσος· ἐπίσης δύνανται νὰ προσληφθῶσι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ αἱ τυχόν μετὰ τῶν ἀνωτέρω συνορεύουσαι καὶ εἰς ἰδιώτας ἀνήκουσαι γαῖαι ἐπὶ τῇ προηγουμένῃ ἀποζημιώσει τῶν ἰδιοκτητῶν κατ' ἐκτίμησιν πραγματογνωμόνων.

Τοιοῦτοτρόπως πέντε ἄτομα, ἧτοι δύο καθηγηταὶ τῶν γεωργικῶν μαθημάτων, κτηνιατρῆς, (1) κηπουρὸς καὶ λογιστῆς ἀρκοῦσι πρὸς συντήρησιν τοῦ γεωργικοῦ ἀγροκηπίου· καθόσον αἱ μετὰ τῆς γεωργίας σχέσι' ἔχουσαι ἐπιστήμαι διδάσκονται ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ. Ταῦτα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστημονικὴν παρ' ἡμῖν γεωργικὴν ἐκπαίδευσιν· ἔλωμεν νῦν ὅποια πρέπει νὰ ἦναι παρ' ἡμῖν αἱ πρακτικαὶ γεωπονικαὶ σχολαὶ καὶ ἐπομένως ὅποια ἡ πρακτικὴ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις.

Β'.) Πρακτικαὶ γεωπονικαὶ σχολαὶ.

Αἱ πρακτικαὶ γεωπονικαὶ σχολαὶ σκοποῦσαι, ὡς εἴρηται, τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν τῶν μικρῶν γεωκτημόνων καὶ μικρῶν καλλιεργητῶν, πρὸς δὲ τὴν μόρφωσιν μικρῶν ἐπιστατῶν (*regisseurs*), ἀνάγκη νὰ ἦναι ἐπὶ τινος μεγάλης ἰδιοκτησίας· διότι ἡ ἐκπαίδευσις αὕτη ἔγκειται κυρίως εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ σώματος εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας. (2)

(1) Ὡς τοιοῦτος δύναται νὰ προσληφθῇ ὁ στρατιωτικὸς κτηνιατρὸς λαμβάνων ἐπὶ τούτῳ ἐπιμίσθιον.

(2) Πρὸς τοῦτο ἤθελεν ἀρκεῖ ἡ πεῖρα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μὲν γεωργία καθ' ἑκάστην διὰ τῆς ἐπιστήμης προοδεύει, ὁ δὲ γεωργὸς εἶναι λίαν συντηρητικὸς καὶ δὲν πείθεται νὰ μεταβάλλῃ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν μέθοδον τῆς καλλιεργείας, τὴν ὁποίαν εἶδε τὸν πατέρα αὐτοῦ νὰ ἔχῃ, ἐὰν δὲ ἔδῃ ἰδίῳις ὄμμασι καὶ τῆς ἐλαχίστης μεταβολῆς τὴν ὠφέλειαν καθίσταται ἀναγκαιοτάτη ἡ ἐν ταῖς γεωπονικαῖς σχολαῖς ἐξάσκησις τῶν φοιτῶντων εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, μάλιστα ἐν Ἑλλάδι, ἧς ἡ τε γεωργία λίαν παρημελημένη καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὴν γεωργίαν ἀνεπτυγμένων χωρῶν μεγάλη.

"Όπως ἴδωμεν ἐπομένως ἐποίαν πρέπει νὰ ἦναι παρ' ἡμῖν αἱ πρακτικαὶ γεωπονικαὶ σχολαί, ἀνάγκη νὰ ἴδωμεν ὅποια πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἰδιοκτησία, ἡ γεωργία καὶ ἡ διδασχὴ αὐτῶν.

α.) Ἰδιοκτησία τῶν πρακτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν.

"Όσον ἀφορᾷ τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν τοιούτων σχολῶν, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς.

1) Αἱ τοιαῦται σχολαὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι παρὰ τὰς μεγαλουπόλεις· διότι οἱ ἐν αὐταῖς φοιτῶντες ἤθελον ἀποκτήσει ἕξεις, ἔνεκα τῶν ὁποίων δὲν ἤθελον εὐχαριστεῖσθαι μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἀγροτικὸν βίον· πρὸς τούτοις ἤθελον εἶσθαι λίαν ἀποθαρήντικόν διὰ τὸ γεωργικὸν ἐπάγγελμα νὰ βλέπωσιν οἱ φοιτῶντες ὅτι ἐν τῇ πόλει καὶ τοῦ πλουσιωτέρου χωρικοῦ ὁ υἱὸς οὐδὲν σημαίνει. Οὐχ ἤττον αἱ σχολαὶ πρέπει νὰ συνδέωνται δι' ἀμαξήτης ὁδοῦ μετὰ τινος πόλεως, ὅπως εὐκολώτερον διαθέτωσι προϊόντα τῆς γεωργίας καὶ προμηθεύωνται ἄλλα βιομηχανικὰ πρὸς δὲ ὅπως ἦναι μᾶλλον εὐπρόσιτοι εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἐπισκεφθῶσιν αὐτάς.

2) Ἐπειδὴ πρέπει νὰ γίνηται παντοῖα καλλιέργεια καὶ παρ' ἡμῖν ἔνεκα τοῦ κλίματος ἡ ποικιλία τῶν γεωργικῶν προϊόντων μεγάλη, πρέπει αἱ γεωπονικαὶ σχολαὶ νὰ ἔχωσιν ἰκανὴν ἕκτασιν γαιῶν πρὸς καλλιέργειαν. (1)

3) Ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, πρέπει νὰ γίνηται παντοῖα καλλιέργεια καὶ ἡ ποικιλία τῶν γεωργικῶν προϊόντων παρ' ἡμῖν ἔνεκα τοῦ κλίματος λίαν μεγάλη, ἀνάγκη τὸ ἔδαφος νὰ ἦναι διαφόρου ποιότητος, καθόσον ἕκαστον φυτὸν ἐπὶ ἰδιαιτέρας ποιότητος ἐδάφους ἰδίως εὐδοκιμεῖ. (2)

4) Λίαν οὐσιώδης εἶναι ἡ ὑπαρξίς ὕδατος πρὸς ἀρδεύσιν

(1) Παρ' ἡμῖν πολλαὶ τῶν μεγαλειτέρων ἰδιοκτησιῶν εἶναι εἰσέτι εἰς χεῖρας τοῦ δημοσίου καὶ τῶν μονῶν, τινὲς τῶν ὁποίων δύνανται νὰ διατεθῶσι, προϊόντος τοῦ χρόνου, πρὸς σύστασιν γεωπονικῶν σχολῶν.

(2) Παρ' ἡμῖν ἐν ταῖς μεγαλειτέραις ἰδιοκτησίαις τὸ ἔδαφος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λίαν διάφορον κατὰ τὴν ποιότητα.

ἰδίως ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα οὐ μόνον τῶν κήπων καὶ φυτειῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀψίμων γεννημάτων ἡ ἀρδεύσις ἀναγκαία καθίσταται, ἔνεκα τῆς παρ' ἡμῖν σπανιότητος τῶν βροχῶν κατὰ τὸ ἔαρ καὶ ἰδίως τὸ θέρος. Ἄνευ ἀρδεύσεως ἀποτυγχάνει συνήθως ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀραβοσίτου, τῶν γεωμήλων, τοῦ βάμβακος κλπ.

5) Ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ ἐκάστης γεωπονικῆς σχολῆς πρέπει νὰ περιλαμβάνηται καὶ ἕκτασις τις δάσους· διότι τῆς δασοκομίας εὐσης στενῶς συνδεδεμένης μετὰ τῆς γεωργίας, καὶ ἡ μάθησις τῶν στοιχειωδεστέρων γνώσεων αὐτῆς εἰς τοὺς γεωργοὺς ἀναγκαιοτάτη καθίσταται ἐν Ἑλλάδι μάλιστα· ἐτι ἀναγκαιοτέρα καθίστησι τὴν διάδοσιν στοιχειωδῶν γνώσεων τῆς δασοκομίας ἡ ἐπικρατοῦσα ἀγνοία τῆς σημασίας τῶν δασῶν ἐπὶ τοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους κλπ. καὶ ἡ ἑσπέρα· ἔνεκα τούτου καταστροφὴ αὐτῶν. Παρ' ἡμῖν πρὸς τούτους, ἐνθα εἰδικαὶ σχολαὶ τῆς δασοκομίας δὲ ἤθελον εἶσθαι συμφέρουσαι, αἱ γεωπονικαὶ σχολαὶ δύνανται νὰ χρησιμεύωσι καὶ πρὸς μόρφωσιν δασονόμων καὶ δασοφυλάκων, ὧν μεγίστην ἔλλειψιν πάσχομεν.

6) Αἱ οἰκοδομαὶ τῶν γεωπονικῶν σχολῶν πρέπει νὰ ἦναι ἀπλούσταται καὶ τοιαῦται, ὥστε καὶ οἰκονομία εἰς ἐργασίαν νὰ γίνηται καὶ ἡ τε ἐπίβλεψις καὶ διατήρησις τῆς τάξεως νὰ εὐκολύνωνται. Τὸ μέρος τῶν οἰκοδομῶν πρέπει νὰ ἦναι ὑγιὲς καὶ νὰ ἔχη πόσιμον ὕδωρ πρὸς τούτους νὰ ἦναι εἰς τὸ κέντρον, ὅσον ἔνεστι, τῆς ἰδιοκτησίας, ὅπως μὴ δαπανᾶται πολὺς χρόνος ματαίως εἰς δρόμους καὶ ὅπως ἡ ἐπίβλεψις τῶν ἐργασιῶν ἦναι εὐκολωτέρα. Κατὰ πρῶτον, φυσικῶ τῷ λόγῳ, δεόν νὰ γίνωσιν αἱ πρὸς κατοικίαν τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῆς σχολῆς, ὡς καὶ αἱ μᾶλλον κατεπείγουσαι λοιπαὶ οἰκοδομαί· οὐχ ἤττον ἐξ ἀρχῆς δεόν νὰ ληφθῇ πρόνοια καὶ περὶ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἀναγκαίων οἰκοδομῶν, ὥστε καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐμφαίνηται εἰς τὸ σύμπλεγμα αὐτῶν πρακτικὸς νοῦς καὶ ἀρχιτεκτονικὴ ἀρμονία.

Ταῦτα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν πρακτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν.

β') Γεωργία τῶν πρακτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν τῶν γεωπονικῶν σχολῶν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς.

1) Ἡ γεωργία τῶν τοιούτων σχολῶν πρέπει νὰ ᾔηται παραδειγματική. Μᾶλλον παραδειγματικὴν θεωροῦμεν τὴν γεωργίαν ἧς ἡ καθαρὰ πρόσοδος μεγαλειτέρα. Ἐὰν αἱ γεωπονικαὶ σχολαὶ δὲν ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν, ὅσον ἔνεστι, μεγαλειτέραν καθαρὰν πρόσοδον τῆς γεωργίας οὐχὶ μόνον τὰ ἔσοδα θέλουσιν εἶσθαι μικρότερα, ἀλλ' οὔτε ἡ προσδοκωμένη προαγωγή τῆς γεωργίας τοιοιουτρόπως ἐπιδιώκεται· διότι ὁ γεωργὸς πρέπει νὰ βλέπῃ ὅτι διὰ τῆς δεύσης καλλιεργείας γίνονται χρήματα καὶ οὐχὶ διὰ τῶν χρημάτων καλλιέργεια.

2) Ἡ γεωργία τῶν γεωπονικῶν σχολῶν πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν πάντοτε τὴν ἐγχώριον γεωργίαν καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν εἰσαγωγὴν πάσης μετ' ἐπιτυχίας ἐν τῇ ἰδιοκτησίᾳ τῆς σχολῆς εἰσαχθείσας καλλιτέρας μεθόδου καλλιεργείας καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰδιοκτησίαις.

Ὅσον ἀφορᾷ π.χ. τὰ ζῶα, ἐπειδὴ ταῦτα παρ' ἡμῖν, ὡς γνωστὸν, εἶναι μικρόσωμα καὶ ἀδύνατα καὶ παρεμβάλλουσι τοιοιουτρόπως ἄπειρα προσκείμενα εἰς τὴν πρόσοδον τῆς γεωργίας(1) αἱ γεωπονικαὶ σχολαὶ θέλουσιν ἀναγκασθῆναι νὰ φέρωσι ζῶα πρὸς τε ἐργασίαν καὶ κτηντροφίαν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς· πλὴν ἐὰν μόνον αἱ σχολαὶ ἔχωσι καλλιτέρου εἶδους ζῶα, ἡ ὠφέλεια ἔσεται μικρά· αἱ σχολαὶ ὀφείλουσι νὰ

(1) Τινὲς τῶν μεγαλειτέρων παρ' ἡμῖν κτηματιῶν μὴ λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὸ μικρὸν καὶ ἀδύνατον τῶν ἐγχωρίων ζῶων καὶ ἐπιχειρήσαντες νὰ εἰσαγάγωσι κυλίνδρους σιδηροῦς καὶ ἄλλας βαρείας μηχανὰς, ἀπέτυχον, ἐπειδὴ πρὸς κίνησιν τούτων ἀπητήτετο ὁ διπλάσιος καὶ τριπλάσιος ἀριθμὸς τῶν ἐγχωρίων ζῶων, ὅπερ οἰκονομικῶς ἀσύμφορον.

ἐπιδιώκωσι τὴν διάδοσιν τοῦ καλλιτέρου ὡς καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐγχωρίου εἶδους τῶν ζῶων καθ' ἅπαντα τὸν νομὸν εἰς ὃν ἐκάστη ὑπάγεται. Ἐντεῦθεν προκύπτει καὶ ἕτερον σπουδαιότατον πλεονέκτημα τῶν γεωπονικῶν σχολῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἡ βελτίωσις δηλ. τοῦ εἶδους τῶν παρ' ἡμῖν οἰκιακῶν ζῶων. Τὴν εἰσαγωγὴν εὐγενῶν ζῶων καὶ τὸν ἐξευγενισμόν τῶν ἐγχωρίων δὲν δύναται τις νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοῦς γεωκτῆμονας διὰ πολλοὺς λόγους. οἷον τὴν μικρὰν ἰδιοκτησίαν, τὴν ἔλλειψιν χρηματικῶν κεφαλαίων, τὴν δαπανηρὰν διατήρησιν ὀρέων, τὴν δύσκολον καὶ δαπανηρὰν μεταφορὰν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς κλπ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ τοῦ δημοσίου, ἰδίως διὰ τὸν ἐξευγενισμόν τῶν ἵππων, ἐνθα ἐνυπάρχει καὶ τὸ στρατιωτικὸν συμφέρον.

Ἐπίσης ὅσον ἀφορᾷ τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰς γεωργικὰς μηχανὰς φρονοῦμεν ὅτι ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης μικρᾶς ἰδιοκτησίας καὶ καλλιεργείας αἱ γεωπονικαὶ σχολαὶ ὀφείλουσι νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν μᾶλλον εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τελειότερων γεωργικῶν ἐργαλείων, ἢ γεωργικῶν μηχανῶν, ὧν χρῆσις ἐπὶ εὐαρίθμων ἰδιοκτησιῶν παρ' ἡμῖν δύναται νὰ γίῃ. Πλὴν ἡ εἰσαγωγὴ τελειότερων γεωργικῶν ἐργαλείων ἐν ταῖς σχολαῖς μόνον δὲν ἀρκεῖ· δεόν νὰ ἐπιδιώκηται ὑπὸ τῶν σχολῶν καὶ ἡ κατασκευὴ τοιούτων γεωργικῶν ἐργαλείων ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν σιδηρουργείοις πρὸς εὐκολωτέραν διάδοσιν αὐτῶν παρὰ τοῖς ἰδιοκτῆταις.

Ὡσαύτως αἱ σχολαὶ δὲν πρέπει νὰ πορίζωνται σπόρους καὶ δένδρα ἐκλεκτοῦ εἶδους μόνον πρὸς ἰδίαν καλλιέργειαν, ἀλλὰ νὰ χορηγῶσι καὶ εἰς τοῦς ἰδιοκτῆτας τοιαῦτα, μὴ ἀποβλέπουσαι μάλιστα εἰς κέρδος.

Περαιόντες τὰ περὶ τῆς γεωργίας τῶν γεωπονικῶν σχολῶν, ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι αὕτη πρέπει νὰ ᾔηται παραδειγματική καὶ νὰ μὴν ἀποβλέπῃ μόνον εἰς τὴν καλὴν

γεωργίαν τοῦ ἰδίου κτήματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ἐγχωρίου γεωργίας.

γ.) Διδαχὴ τῶν πρακτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν.

Ἡ ἐν ταῖς τοιαύταις σχολαῖς διδαχὴ θέλει εἶσθαι, ὡς εἴρηται, ἢ ἐξάσκησις τῶν φοιτῶντων εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας· οὐχ' ἤττον θέλει γίνεσθαι καὶ διδαχὴ τις ὅσον ἔνεστι, εὐληπτος τῶν στοιχειωδεστέρων τῆς γεωργίας. (1)

Ἡ διάρχεια τῆς ἐν ταῖς σχολαῖς ταύταις διδαχῆς δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνηται πέραν τῶν δύο ἐτῶν· τοῦτο δὲ ὅπως εὐκολώτερον προσέρχονται μαθηταί, διότι ὁ γεωργός, ὅσω καὶ ἂν ἐννοήσῃ ἐπὶ τέλους ὅτι θέλει ὠφεληθῆ εἰς τὴν σχολὴν κατὰ τὰς γνώσεις αὐτοῦ, μὴ δαπανῶν παντάπασιν πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ, ὑπολογίζει πάντοτε ὅτι ἐὰν εἰργάζετο ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν αὐτοῦ, ἤθελεν ἔχει βελτιώσει ταύτην κατὰ πολὺ, ἢ ἐὰν ὑπηρετεῖ παρά τινι ἰδιοκτῆτῃ, ἤθελεν ἔχει μετὰ δύο ἔτη 480—720 δρ. Ἀλλὰ καὶ διητοῦς οὔσης τῆς ἐν ταῖς σχολαῖς διδαχῆς, πάλιν φρονοῦμεν ὅτι κατ' ἀρχὰς πρὸς εὐρεσιν μαθητῶν ἀνάγκη νὰ ὑποχρεωθῆ ἕκαστος δῆμος τοῦ νομοῦ, εἰς ὃν ὑπάγεται ἢ γεωπονικὴ σχολή, ὅπως κατ' ἔτος ἀποστέλῃ ἓνα μαθητὴν.

Καὶ ὅσω μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐξάσκησιν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, πρέπει αὐταὶ νὰ ἦναι οὕτω διατεταγμένα, ὥστε ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν νὰ ἐξασκῆται ἕκαστος μαθητῆς εἰς πᾶσαν ἐργασίαν.

Ὅσω δὲ ἀφορᾷ τὴν θεωρητικὴν διδαχὴν, φρονοῦμεν ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἔτος πρέπει νὰ διδάσκηται γεωργία (ἐνταῦθα συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ δένδρκομία καὶ κηπουρικὴ) καὶ

(1) Ἐκ τούτου ἐπιτεταίνεται ὅτι οἱ τοιοῦτων σχολῶν μαθηταὶ πρέπει νὰ ἦναι ὑγιεῖς καὶ εὐρώστοι, κράσεως ὅπως ἀντέχωσιν εἰς τὰς τὰς βαρείας γεωργικὰς ἐργασίας· πρὸς δὲ νὰ ἀναγινώσκωσι, νὰ γράφωσι καὶ νὰ ἦναι κάτοχοι τῶν τεσσάρων πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς.

κτηνοτροφία ἐν γένει, (ἐνταῦθα συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ πτηνοτροφία, μελισσοτροφία καὶ βομβυκοτροφία), τὸ δὲ δεύτερον ἔτος δασοκομία κτηνιατρία καὶ γεωργικὴ οἰκονομία.

Ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, διδάσκονται ἐν ταῖς γεωπονικαῖς σχολαῖς πλείονα μαθήματα, ὡς π. χ. φυσικὴ, χημεία, βοτανικὴ, ζωολογία, γεωργικὴ τεχνολογία κλπ. πλὴν ἐκεῖ καὶ ἡ τάξις τῶν χωρικῶν εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ γεωργία ἐν γένει εἶναι ἐπὶ ἄλλης βαθμίδος ἀναπτύξεως, ὥστε καὶ εἰς τοὺς μικροὺς ἐπιστάτας (regisseurs) εἶναι ἀναπόφευκτος ἡ μάθησις τῶν ἀνωτέρω καὶ πλειόνων ἔτι. Ἐὰν ἐδιδάσκοντο ἐν ταῖς γεωπονικαῖς σχολαῖς παρ' ἡμῶν ὅσα καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἤθελον καθίστασθαι δυστυχεῖς οἱ φοιτῶντες, διότι ἤθελον περιφρονεῖ τὸ πάτριον ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἐξήσκησαν οἱ πατέρες αὐτῶν ἄνευ τ ο ι ο ὑ τ ω ν γνώσεων καὶ ἐπομένως δὲν ἤθελον εὐρίσκει πόρον ζωῆς.

Τοιοῦτον τι βλέπομεν καὶ τὴν σήμερον· οἱ φοιτήσαντες δηλ. ἐκ τῆς γεωργικῆς τάξεως ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς δημοτικοῖς σχολείοις περιφρονοῦσι συνήθως τὸ ἄροτρον, τὴν ἀξίνην κλπ., περὶ τῶν ὁποίων οὐδὲν καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεως αὐτῶν ἤκουσαν, ἐν ᾧ ἀφ' ἐτέρου ἔμαθον ἄλλα, τὰ ὁποῖα οἱ γονεῖς αὐτῶν ἀγνοοῦσιν, ὡς π. χ. ὅτι ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἢ τε ἀνάγνωσις καὶ ἡ γραφὴ δέον νὰ ἔχωσι θέμα γεωργικόν (1) καὶ ἐν γένει ὁ διδάσκων ὀφείλει νὰ μὴ λησμονῆ ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν γεωργικὴν τάξιν. Ἀλλαχοῦ καὶ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς δημοτικοῖς σχολείοις

(1) Πρὸς τοῦτο ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν συγγραφὴν καὶ μετάφρασιν καταλλήλων βιβλίων (οὕτω π. χ. τῆς *Bibliothèque agricole des écoles primaires*) ὧν μεγίστη παρ' ἡμῶν ἔλλειψις.

γίνεται και ειδική διδασκαλία τῆς γεωργίας, ὅπως οἱ ἐν αὐτοῖς φοιτῶντες προπαρασκευάζονται διὰ τὸ μέλλον αὐτῶν ἐπάγγελμα. Τοῦτο ὁμῶς δὲν δύναται νὰ ἐφ'αρμοσθῆ παρ' ἡμῖν, ἐνθα ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις λίαν περιορισμένη καὶ πολὺ κατωτέρα τῆς ἐν Γερμανίᾳ εἶναι, ὅπερ καὶ ἡ πείρα ἀπέδειξεν· ἐν ᾧ δηλ. διὰ τοῦ περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμου τοῦ 1834 (ἄρθρ. 2) ρητῶς λέγεται ὅτι θέλει διδάσκεισθαι πρακτικῶς ἡ ἀγρονομία καὶ ἡ κηπουρικὴ καὶ κυρίως ἡ δασοκομία, βομβοκτροφία καὶ μελισσοτροφία διὰ τῆς ἀπὸ 14 Ἰανουαρίου 1857 ἐγκυκλίου περιορίζεται ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὰ στοιχειωδέστερα μόνον.

Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν, οὓς ἄνω ἐξεθέσαμεν, οὔτε ἐν τοῖς ἀγροτικοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, οὔτε ἐν ταῖς πρακτικαῖς γεωπονικαῖς σχολαῖς παρ' ἡμῖν δύναται νὰ διδάσκωνται ὅσα καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς π.χ. ἐν Γερμανίᾳ.

Ἐπειδὴ ἐν ταῖς γεωπονικαῖς σχολαῖς ἐνεκα τῆς διατάξεως τῆς θεωρητικῆς διδαχῆς θέλουσιν εἶσθαι δύο τάξεις (πρωτοετῶν καὶ διετῶν), ἡ διδαχὴ δέον νὰ γίνηται ἐναλλάξ εἰς ἑκατέραν τῶν τάξεων, ὅτε ἡ ἑτέρα αὐτῶν θέλει ἐργάζεσθαι εἰς τοὺς ἀγροὺς, τὰ κτηνοστάσια, τοὺς ἀμπελῶνας, τοὺς κήπους κλπ.

Καὶ τὴν μὲν πρῶταν τῆς ἡμέρας τῆς διδαχῆς δέον νὰ γίνηται ἡ προσήκουσα θεωρητικὴ διδαχὴ μετὰ προηγουμένης ἐξετάσεως εἰς τὰ διδαχθέντα τὴν προτεραίαν, μετὰ δὲ μεσημβρίαν νὰ γίνωνται γεωργικαὶ ἐνδείξεις εἰς τοὺς ἀγροὺς, τὰ κτηνοστάσια, τοὺς ἀμπελῶνας, τοὺς κήπους κλπ. μετὰ ἐξετάσεως συγχρόνως τῶν μαθητῶν εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας.

Ἐνιαχοῦ ἡ θεωρητικὴ διδαχὴ γίνεται τὸ ἑσπέρας· εὐχῆττον ἡ ὥρα αὕτη, φρονοῦμεν, δὲν εἶναι κατάλληλος, τῶν μαθητῶν ὄντων ἀπρηδωσμένων ἀπὸ τῆς ἐργασίας. Τοῦτο δέον νὰ γίνηται κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς συστάσεως τῶν

σχολῶν, ὅτε δὲν θέλει εἶσθαι ἡ μία μὴν τάξις καὶ ἐπομένως ἀδύνατος ἡ ἐναλλάξ διδαχὴ.

Ἐπειδὴ ἡ θεωρητικὴ διδαχὴ θέλει γίνεσθαι ἐναλλάξ εἰς ἑκατέραν τῶν τάξεων καὶ ἡ ἰδιοκτησίη τῆς σχολῆς θέλει καλλιεργεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τῶν μαθητῶν, ἔπεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐκάστης σχολῆς πρέπει νὰ ᾔηται ὁ διπλάσιος τοῦ εἰς τὰς ἐργασίας ἀναγκαιοῦντος.

Ὅσον ἀφορᾷ τέλος, τὸ προσωπικὸν τῶν γεωπονικῶν σχολῶν, φρονοῦμεν ὅτι πέντε ἄτομα ἀρκοῦσι πρὸς τε διεύθυνσιν τῆς καλλιεργείας καὶ διδαχῆν. Ταῦτα δὲ εἶναι. α.) ὁ διευθυντὴς ὅστις θέλει ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς τε σχολῆς καὶ ἰδιοκτησίας καὶ θέλει διδάσκει εἰς μὲν τὴν πρώτην τάξιν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν ἐν γένει, εἰς δὲ τὴν δευτέραν δασοκομίαν καὶ γεωργικὴν οἰκονομίαν· β.) ὁ ὑποδιευθυντὴς, ὅστις θέλει ἐπιστατεῖ τῆς τε ἰδιοκτησίας καὶ καλλιεργείας καὶ θέλει γυμνάζει τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς ἐργασίας· γ.) ὁ κτηνιατρὸς, ὅστις θέλει διδάσκει εἰς τὴν δευτέραν τάξιν κτηνιατρίαν καὶ θέλει χρησιμεύει ὡς κτηνιατρὸς τοῦ νομοῦ, εἰς δὲ ἡ σχολὴ ὑπάγεται· δ.) ὁ κηπουρὸς ὅστις θέλει διευθύνει τοὺς κήπους, τοὺς ἀμπελῶνας κλπ. καὶ τέλος ε.) ὁ λογιστὴς τῆς σχολῆς, ὅστις θέλει φροντίζει καὶ τὰ τῆς τροφῆς, ἐνδυμασίας κλπ. τῶν μαθητῶν.

Οὕτω φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ ἔχωσιν ἡ ἰδιοκτησία, ἡ γεωργία καὶ ἡ διδαχὴ τῶν πρακτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν παρ' ἡμῖν, αἷτιες, ὡς εἴρηται, λίαν ἀρμόζουσι πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ἡμετέρας γεωργίας καὶ ἐπομένως μεγάλας ὠφελείας θέλουσιν ἀποφέρει.

Καὶ ὁμῶς ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ πρακτικαὶ γεωπονικαὶ σχολαὶ ἤθελον ἀποτύχει παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

α.) διότι πρὸς τὸ παρὸν στερούμεθα ἀνθρώπων δυναμένων νὰ διευθύνωσι τοιαύτας σχολὰς, ἐν ᾧ προϊόντος τοῦ χρόνου θέλουσι μορφωθῆ τοιοῦτοι ἐν τῷ γεωργικῷ ἀγροκηπίῳ. Ἡ ἐπικρατοῦσα παρ' ἡμῖν ἰδέα, ὅτι ἡ κυβέρνησις

ὀφείλει νὰ πέμψη ὑποτρόφους ἐν τῇ Ἑσπερία πρὸς σπουδὴν τῆς γεωργίας, εἶναι καθ' ἡμᾶς ὅλως ἐσφαλμένη· διότι ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι αἱ κατὰ καιροῦς ὑποτροφίαι κατ' οὐδὲν σχεδὸν ὠφέλησαν· διὰ πολλοὺς λόγους πρῶτον, διότι αἱ ὑποτροφίαι συνήθως δὲ δίδονται διὰ διαγωνισμοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξυπηρετοῦσιν ἀτομικὰ συμφέροντα· δεύτερον, διότι μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑποτρόφων οὐδεμίαν φροντίδα λαμβάνεται παρὰ τῆς κυβερνήσεως περὶ τῆς ἐκεῖ σπουδῆς αὐτῶν· πολλάκις μάλιστα οὗτοι σπουδάζουσιν ἄλλην ἐπιστήμην ἐκείνης, διὰ τὴν ὁποίαν ἐστάλησαν· τρίτον, τέλος διότι αἱ ὑπότροφοι ἀγνοοῦσι συνήθως τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον στέλλονται νὰ σπουδάσωσιν, ὅπερ ἐπιφέρει, ὥστε τὸν πλείονα χρόνον τῆς ἐκεῖ διαμονῆς αὐτῶν νὰ δαπανῶσι πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης· πολλάκις μάλιστα ἐπιστρέφουσιν, οὐδὲ τούτο κατορθώσαντες.

β'.) Αἱ γεωπονικαὶ σχολαὶ θέλουσιν ἀποτύχει παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος διότι ἐφ' ὅσον στεροῦμεθα ὑπουργείου τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν δημοσίων ἔργων, ἢ τοῦλάχιστον ἰδιαιτέρου τμήματος τῆς γεωργίας ἐν τῷ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργείῳ καὶ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ δημόσια ἔργα εἶναι ἀνατεθειμένον, ὡς τὴν σήμερον, εἰς τὸ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐσωτερικῶν τμήμα τῆς δημοσίου οἰκονομίας, ὅπερ ὑπὸ παγτοίας τοιοῦτοτρόπως ἐπιβεβαρυμένον ἐργασίας, δὲν δύναται νὰ παράσχη ἀρκούσαν προσοχὴν εἰς τὰ ἀφορῶντα ἐν ἑκάστον τούτων, δὲν δύναται νὰ γίνωνται συνεχεῖς καὶ μετ' ἀκριβείας ἐξελέγξις τῶν μακρὰν τῆς πρωτευούσης γεωπονικῶν σχολῶν, ὡς πρὸς τὴν διαχείρισιν, τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τῶν διευθυνόντων. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐν Τίρυνθι γεωργικῆς σχολῆς πρὸς τοῖς ἄλλοις αἴτιον εἶχε καὶ τὴν ἔλλειψιν συνεχῶν καὶ μετ' ἀκριβείας ἐξελέγξεων.

Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν λόγων φρονοῦμεν ὅτι πρὸς τὸ παρὸν δὲν πρέπει νὰ συστηθῆ, ἢ μία μόνη πρακτικὴ

γεωπονικὴ σχολὴ εἰς τὰ κτήματα Ροῦφ (ἐνθα εἶπομεν νὰ γίνῃ καὶ τὸ γεωργικὸν ἀγροκήπιον); ἥτις παντάπασιν δὲν θέλει προξενῆσαι ἰδιαιτέρας δαπάνης καὶ θέλει εἶσθαι ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν πάντων.

Τοιοῦτοτρόπως μόνοι πρὸς τούτο προσκρούομεν, ὅτι διὰ τὴν ἢ γεωπονικὴν σχολὴν θέλει εἶσθαι παρὰ τὴν πρωτεύουσαν· τούτο ὁμῶς ἐπιβάλλεται, ὡς δῆλοι ἐγένετο, ὑπ' αὐτῆς τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων.

Πρὸς ἀνέγερσιν ἀναγκαίων κτιρίων καὶ ἐγκατάστασιν τῆς τε γεωργικῆς καὶ γεωπονικῆς σχολῆς ἀρκεῖ τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τοῦ κληροδοτήματος τοῦ αἰοιδίου Η. Τριανταφυλλίδου, ἀνερχομένου εἰς τὸ ἑκατομμύριον σχεδὸν καὶ διατεθέντος διὰ τοῦ ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1876 νομοσχεδίου ὑπὲρ τῆς γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως, συμφώνως πρὸς τὴν γνωμοδότησιν τῆς Συγκλήτου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Πρὸς δὲ τὴν μετὰ ταῦτα ἐτησίαν συντήρησιν αὐτῶν ἀρκεῖ τὸ ἐκ τῆς γεωργίας εἰσόδημα μετὰ ἐλαχίστου μέρους τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἀνω κληροδοτήματος.

Περαιόντες οὕτω τὰ περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὀφείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν γεωπονικῶν σχολῶν.

Ἐν Γαλλίᾳ τὸ 1865 ἔτος ἦσαν 52 γεωπονικαὶ σχολαί, ὧν αἱ πλείσται ἰδιωτικαί. Κατὰ τὸν διοργανισμόν αὐτῶν τῶν σχολῶν τὸ δημόσιον δαπανᾷ εἰς μισθοδοσίας 5,900 φρ. κατ' ἔτος· (Ἐκ τούτων ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς λαμβάνει 2,400, ὁ ἐπιστάτης 1000, ὁ λογιστὴς 1000, ὁ κηπουρὸς 1000 καὶ ὁ κτηνίατρος ἐπιμίσθιον 500 φρ.) πρὸς δὲ 250 φρ. δι' ἑκάστον μαθητὴν, ἐξ ὧν 175 διὰ κατοικίαν, τροφήν, φάρμακα κλπ. καὶ 75 φρ. δι' ἱματισμόν. Ὁ δὲ ἰδιοκτῆτης, ὅστις εἶναι καὶ διευθυντὴς, παραχωρεῖ μεγάλῃς ἐκτάσεως κτῆμα μετὰ τῶν ἀναγκαίων κτιρίων καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων. Ἡ ὠφέλεια τοῦ ἰδιοκτῆτου εἶναι ὅτι ἡ ἰδιοκτησία αὐτοῦ καλλιεργεῖται διὰ τῶν μαθητῶν ἀμισθί καὶ ὅτι πληρόνεται ὑπὸ τοῦ δημοσίου καὶ

τὸ λοιπὸν προσωπικὸν, ὁ ἐπιστάτης δηλ. ὁ κηπουρὸς, ὁ λογιστὴς, ὁ κτηνιατρὸς καὶ αὐτὰς ὁ ἰδιοκτῆτης ὡς διευθυντὴς.

Ὅπως αἱ σχολαὶ αὗται ἀποβαίνωσιν ὠφέλιμοι, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὑπάρχωσι καὶ δημόσιαι σχολαὶ διότι τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχοντος συ. αγωνισμοῦ μεταξὺ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν σχολῶν, μετριάζει ἢ κερδοσκοπία τῶν τελευταίων.

Διὰ τοῦτο δὲν ἤθελεν εἶσθαι φρόνιμον ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουσι δημόσιαι γεωπονικαὶ σχολαὶ, νὰ δαπανᾷ τὸ δημόσιον οὐδὲ ὀβολὸν δι' ἰδιωτικὰς γεωπονικὰς σχολὰς. αἵτινες φυσικῶ τῷ λόγῳ, θέλουσιν ἀποβλέπει ἀποκλειτικῶς εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον.

Ὅλως δὲ ἀσύμφορος θέλει εἶσθαι ἡ παραχώρησις προνομίου πρὸς σύστασιν γεωπονικῶν ἢ γεωργικῶν σχολῶν εἰς ἑταιρίαν· διότι οὕτω μὴ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ μεταξὺ ἰδιωτῶν συναγωνισμοῦ, αἱ σχολαὶ ἔτι κερδοσκοπικώτεραι θέλουσιν εἶσθαι. Ἡ παρ' ἡμῶν μάλιστα τὸ 1873 ἔτος συστήθη ἑταίρια γεωργικὴ ἑταιρία ἐγένετο γνωστὴ διὰ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς· διότι ἀντὶ 5,900 φρ., τὰ ὅποια, ὡς εἴρηται, δίδει ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις πρὸς μισθοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ ἐκάστης ἀνεγνωρισμένης ἰδιωτικῆς γεωπονικῆς σχολῆς, (ὅσον ἀφορᾷ τὴν τροφήν, ἐνδυμασίαν κλπ. τῶν μαθητῶν, ἐζήτει καὶ αὕτη 250 δρ. ἑτησίως διὰ τὸ άτομον), ἐζήτει παρὰ τοῦ δημοσίου κατὰ τὴν ἀπαλλαγῆς δικαίωματος ἐπικαρπίας, ἀτέλειαν ἐπὶ πέντε ἔτη καὶ ἐξασφάλισιν κέρδους 8% εἰς τοὺς μετόχους!

Α. Γ. ΤΟΜΠΑΖΗΣ.

Η ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΝΔΟΣΙΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.

Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1875 τρίτην Ἑλληνικὴν τῶν Ὀλυμπίων ἐκθεσίων ἀπενεμήθησαν 923 βραβεῖα, ἐξ ὧν 253 ἀνήκουσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν ἐδωδίων, 192 εἰς τὴν περὶ τὴν ἐνδοσίαν ἐν γένει

βιομηχανίαν· οἱ λοιποὶ κλάδοι τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας ἔρχονται κατόπιν. Ὡστε προηγεῖται ὁ στόμαχος, ἔπεται τὸ δέγμα, ἀκολουθοῦσι δὲ αἱ λοιπαὶ τοῦ κανονικοῦ σώματος ἀνάγκαι.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν περὶ τὴν ἐνδοσίαν βιομηχανίαν ὅπως ἐξετέθη αὕτη ἐν τῇ προμνησθείσῃ Ἐκθέσει, δανείζομαι ἐκ τῆς τελευταίας δημοσιευθείσης ἀπὸ 24 Ἰουλίου 1875 κρίσεως τῶν Ἑλληνοδικῶν (1) τὰ ἐπόμενα :

— α Μεγίστην προσοχὴν ἐδώκαμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐκτεθέντων νημάτων, διότι ἡ βιομηχανία αὕτη καὶ ὠφελεῖ καὶ τιμᾷ τὸν τόπον μας καὶ εἶναι ἡ μόνη ἢ τοσοῦτον προοδεύουσα ἀπὸ τῆς τελευταίας Ὀλυμπιακῆς Ἐκθέσεως. Κατὰ τὴν Β' Ἐκθεσίν τοῦ 1870 πέντε μόνον ἦσαν οἱ ἐκθέται νημάτων, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντα νήματα δὲν ὑπερέβαινον τὸ ἀριθμὸν 12 ἐπὶ τῆς ποιότητος. Ἡ δὲ ἢ Γ' Ἐκθεσις μᾶς παρέχει τὸ εὐάρεστον θέαμα ἑνδεκά ἐκθετῶν μεγάλων ἐργοστασίων, παραγόντων τινῶν ἐξ αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 40. Ἀληθῶς τέρπει παντὸς Ἑλλήνος τὴν καρδίαν, βλέπωντος τοὺς στωροὺς τῶν νημάτων τῆς βιομηχανίας μας ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ἀοιδίου καὶ μεγάλου πολίτου τῆς Ἑλλάδος ἐὼν γγέλη Ζάππα, οἷον εἰ στεφαναῦντος αὐτὴν. Ἀλλ' ἡ πρόοδος δὲν περιορίσθη μόνον εἰς ὅ,τι βλέπομεν ἐν τῇ Ἐκθέσει, διότι εἶναι καὶ ἄλλα ἐργοστάσια, τὰ ὅποια δὲν ἐξέθεσαν τὰ προϊόντα των.

Ἐν γένει εἰς 18 ὑπολογίζεται τὸ ὅλον τῶν περὶ τὴν νηματουργίαν ἐργοστασίων, εἰς σύστασιν τῶν ὁποίων ἐδαπανήθη κεφάλαιον δρ. 5,267,000. Ἡ κινητικὴ δύναμις των ἀναβιβάζεται εἰς 480 ἵππους, ἐξ ὧν 416 δι' ἀτμοῦ καὶ 64 δι' ὕδατος· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτράκτων ἀνέρχεται εἰς 34,732 καὶ οἱ ἐγᾶται εἰς 1083 (490 ἄνδρες καὶ 593 γυναῖκες). Ἡ ἐνιαυσία δαπάνη εἰς πρώτας ὕλης ὑπολογίζεται εἰς δρ. 3,938,850 καὶ ἡ παραγωγή εἰς δρ. 5,098,952.

Τοιαύτη εἶναι ἡ πρόοδος τῆς νηματοκλωστικῆς ἐν Ἑλλάδι. Ἐὰν σκοπῶμεν ὅμως νὰ τὴν ὠθήσωμεν πρὸς τὰ πρόσω, πρέπει νὰ τῇ χορηγήσωμεν καὶ τὰ μέσα ν' ἀναπτυχθῇ ἐν δὲ τῶν πρωτίστων καὶ κυριωτέρων μέσων εἶναι ἡ εὐθιγὴ τιμὴ τῆς πρώτης ὕλης διὰ τῆς ἀτελείας αὐτῆς κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν. Πολὺς γίνεται λό-

(1) Εἰσαγγετὴς ὁ κ. Γ. Ν. Μαντζαβῖνος, μέλη ὁ κ. Π. Θεολόγος καὶ ὁ κ. Δρόσος Μαλανδρῖνος.

γος περί τῆς ὑπερασπίσεως τῆς γεωργίας μας, ἥτις εἶναι ἡ μεγαλύτερα βιομηχανία τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι τὸ κύριον μέλημα ἡμῶν πρέπει νὰ ᾖναι ἡ προστασία αὐτῆς. Συμφωνοῦμεν πληρέστατα, ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ πᾶσα προστασία εἰς τὴν πάσχουσαν γεωργίαν μας, τὴν ἀξιότιμον καὶ ἀγαθὴν ταύτην τάξιν τῶν συμπολιτῶν μας, ἥτις συνεισφέρει τὸ μέγιστον μέρος εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος μας, ἀλλ' ἡ προστασία αὕτη πρέπει νὰ ᾖναι ἄλλης φύσεως, ὥστε νὰ μὴ διακωλύῃ τὴν προόδον τῆς βιομηχανίας. Χρηγήσατε εἰς τὴν γεωργίαν σιδηροδρόμους, ἢ ἀμαξιτὰς ὁδοὺς ὅπως μεταφέρῃ τὰ προϊόντα τῆς εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς καταναλώσεως εὐθιυότερον, διότι σήμερον διὰ μίαν ὁκτὼν βάρδακος ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Πειραιᾶ πληρόνομεν λεπτὰ 10—15, ἀπὸ δὲ Πειραιῶς εἰς Μασσαλίαν λεπτὰ 5. Γραμματεὺς δέ τις τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας ἔγραψεν εἰς τὴν Κυβέρνησίν του, ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐμποδίων τῆς προόδου τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ ἔλλειψις συγκοινωνίας, ἔφερε δὲ παράδειγμα ὅτι ἡ μεταφορὰ τοῦ σίτου ἐκ Μαραθῶνος εἶναι ἀκριβοτέρα τοῦ ναύλου ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου! Συστήσατε πρακτικὰ γεωργικὰ σχολεῖα ὅπως διδάσκωνται οἱ γεωργοὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ προϊόντος των καὶ κατορθώσωσι νὰ παράγωσι διπλάσιον ποσὸν κατὰ στρέμμα παρ' ὅσον παράγουσι σήμερον διὰ τῆς ἀτελοῦς καλλιέργειας· χρηγήσατε εἰς αὐτὴν καλοὺς σπόρους, συστήσατε γεωργικὰς τραπέζας διὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνωνται μὲ τυραννικοὺς τόκους, διευκολύνατε πρὸς τοῦτο τοὺς κεφαλαιούχους διὰ τροποποιήσεως τῶν νόμων ὡς πρὸς τὴν εἰσπραξίν των δανείων των ἀπὸ τοὺς κακῆς πίστεως ὀφειλέτας, διὰ νὰ προσέλθωσι τὰ κεφάλαια ἀφόβως· οὕτω πράττοντες χρηγήετε τῷ ὄντι προστασίαν εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλῶς θὰ ἔχωμεν καὶ τὰς δύο κωλοθὰς καὶ στασίμους, ἢ τὸ πολὺ ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἐπιτοπίαν κατανάλωσιν, καὶ δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ συναγωνισθῇ μὲ τοὺς ξένους εἰς τὰς ξένας ἀγοράς, διότι οὗτοι καὶ τὴν ὕλην εὐθιυοτέραν δύνανται νὰ κατασκευάσωσι διὰ τῆς μίξεως διαφόρων ποιότητων βαμβάκων, ἐξ ὧν βρῖθῃ ἡ ἀγορὰ των, ἀπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ βάρδακος πρὸς δραχ. 1 ἢ ὀκτὼ μέχρι τοῦ καλλίστου τῆς Νέας Ὀρλεάνης πρὸς δραχ. 3, καὶ τὰ χρήματα εὐθιυότερα ἔχουσι, καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν ἀνθρακὰ καὶ τὰς μηχανὰς, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐπιστήμην, ἥτις καθ' ἡμέραν φέρει προόδους διὰ νέων ἀνακαλύψεων εἰς τὰς βιομηχανίας, τὰς ὁποίας ἡ πτωχὴ ἡμετέρα δὲν δύναται νὰ ἐφαρμώσῃ εὐχερῶς ἕνεκα τῶν μικρῶν μέσων τῆς. Ἀφήσατέ τὴν λοι-

πὸν ν' ἀνδρωθῇ, χρηγήσατε εἰς αὐτὴν τοὺλάχιστον τὸν ἄρτον, τὴν πρώτην ὕλην, ἐλευθέραν δασμοῦ, ἀφ' οὗ καμμίαν ἄλλην προστασίαν δὲν ἐζήτησε παρ' ἡμῶν, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν θὰ ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσωμεν τὸν ἐκπετῆρον τοῦ δασμοῦ διὰ τὰ εἰσαγόμενα νήματα, ὅπως ὑποχρεώσωμεν τοὺς ἐργαστασιάρχους μας ν' ἀναπτύξωσι μεγαλύτεραν δραστηριότητα, συναγωνιζόμενοι μὲ τοὺς ξένους εἰς τὴν ἐπιτοπίαν κατανάλωσιν.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθέρας εἰσαγωγῆς τῶν πρώτων ὕλων εἰς τὰ κράτη ὅπου ἡ βιομηχανία ἀκμάζει, εἶναι ζήτημα λειψυμένον καὶ δὲν χρήζει συζητήσεως. Φέρω ἓν παράδειγμα οὐχὶ πλέον ἐλευθέρως εἰσαγωγῆς πρώτης ἀκατεργάστου ὕλης διὰ τὴν βιομηχανίαν, ἀλλὰ προϊόντος σημαντικοῦ τῆς γεωργίας, τοῦ σίτου. Ὅτε ὁ Σὶρ Ρόβερτ Πηλ ἐβεβαίωσεν εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Ἀγγλίας, ὅτι δὲν θὰ ζημιωθῶσιν οἱ κτηματῆαι ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν εἰσαγωγὴν τῶν σίτων, οὗτοι ἦσαν κατεπτοημένοι, καὶ δικαίως δὲν ἐπίστευσον τοὺς λόγους του· ἀφ' οὗ ὅμως οἱ δασμοὶ κατηργήθησαν, δὲν ἔμειναν οὗτοι καὶ μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας, ἀλλ' εἰσῆγαγον νέα λιπάσματα, ἐβελτίωσαν τὸ σύστημα τῆς καλλιέργειας των καὶ ἡ παραγωγὴ ἤδη εἶναι ἀνωτέρα τῆς πρότερον, εἰς δὲ τὰς τιμὰς δὲν φοβούνται συναγωνισμὸν ἀπὸ τοὺς ξένους, ἐξασφάλισαν δὲ καὶ τὸν τόπον των ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, τὰς ἑποίας ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὸ ἀπαγορευτικὸν σύστημα ἐν καιρῷ σιτοδείας. Ἐκτοτε ὅλοι οἱ δασμοὶ ἐπὶ τῶν πρώτων ὕλων κατηργήθησαν, καὶ ἡ Ἀγγλία πρωτεύει ὕλων τῶν ἔθνων εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Σὰς ἀναφῆρας, ἐπειδὴ ἡ ῥύμη τοῦ λόγου μὲ φέρει εἰς τοῦτο, καὶ τοὺς ἀξιοσημειώτους λόγους τοῦ πρωθυποπργοῦ τῆς Ἀγγλίας *Mitchinson* εἰς τὴν Βουλὴν αὐτῆς, ὅτε κατὰ τὸ 1825, κατὰ πρώτην φορὰν ἐτόλμησε αὐτὸς τὴν μεγάλην καινοτομίαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ ἐζήτησε τὴν ἐκπτώσιν τοῦ φοβεροῦ δασμοῦ, τὸν ὁποῖον εἶχον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς βιομηχανίας των ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μεταξωτῶν ὑφασμάτων εἰς μόνον 30% (δι' ὅπερ κατεκρίθη ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους οἰκονομολόγους ὅτι δὲν τὸν ἐξέπεσε περισσότερον). «Ἐχω, εἶπεν, ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ στασιμότης τοῦ κλάδου τούτου τῆς βιομηχανίας προῆλθεν ἐκ τῆς μεγάλης προστασίας ἣν ἔχαιρε, καὶ ὅτι ἂν καὶ ἡ βιομηχανία τῶν βαμβάκων ὑφασμάτων εἶχε τοιαύτην προστασίαν, δὲν ἔθελε ποτὲ λάβει τὴν κολοσιαίαν ἀνάπτυξιν ἣν ἔλαβεν».

Ἐστῶσαν ταῦτα μίᾳ προειδοποίησι εἰς τοὺς βιομηχάνους μας, ὅτι ἂν τοῖς δίδωμεν τὰς πρώτας ὑλας ἐλευθέρως, θὰ ἔλθῃ ἐπιτυχία, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, καθ' ἣν τὸ εἰσαγωγικὸν τέλος τῶν ξένων ὑφασμάτων, νημάτων, ἢ ἄλλων εἰδῶν, ἂν οὐχὶ ἐντελῶς θὰ καταργηθῆ, μὲ γάλως ὅμως θὰ μειωθῆ, καὶ πρέπει νὰ ἐξακολουθησῶσι σπουδάζοντες καὶ ἐφαρμύζοντες τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης εἰς τὰς τέχνας διὰ νὰ μὴ καθυστερῶσι τῶν ξένων συναγωνιστῶν αὐτῶν.

Ὁφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι οἱ τῆς παρούσης Ὀλυμπιάδος ἐκθέται νημάτων ἐξέθεσαν τριακῶτα ὑπερέχοντα τῶν Ἀγγλικῶν εἰς τοὺς χονδρῶς ἀριθμούς, διότι καὶ ἐκ καθαρωτέρου βάμβακος εἰσὶν κατασκευασμένα καὶ δυνατώτερα εἰς τὴν κλωστήν, εἶναι δὲ ὑπέρτερα καὶ τῶν ἐκτεθέντων κατὰ τὴν τελευταίαν Ἐκθεσιν τοῦ 1870.

Τὴν ἔλλειψιν ὅμως, ἣν παρατήρησαν οἱ Ἑλληνοδίκαι τῆς τελευταίας Ὀλυμπιάδος ὡς πρὸς τὴν μὴ ἀκρίθειαν τῶν ἀριθμῶν τῶν νημάτων, παρατηροῦμεν καὶ ἡμεῖς εἰς πλείστους τῶν ἐκτεθέντων ἀριθμῶν ἢ ἀταξία δὲ αὕτη δὲν προέρχεται ὅπως ὠφελήθησι τὴν διαφορὰν τῆς κατασκευῆς χονδροτέρων ἀριθμῶν ἀντὶ λεπτοτέρων, διότι παρατηρήσαμεν ὅτι πολλοὶ ἀριθμοὶ σημειούμενοι π. χ. ὡς ἀριθ. 14 ἦσαν ἀριθ. 16, ἢ 15. Ἡ ἀταξία ὅμως αὕτη βλάπτει τοὺς καταναλωτὰς, διότι αὐτοὶ βασίζονται ἀγοράζοντες μίαν δέσμην (πάκο) νήματος τοῦ ἀριθ. 10, τὸ ὁποῖον ἐμπεριέχει 84,000 υἰάρδρας ὠρισμένου πάχους, ὅτι ὡς ἐκ τοῦ βάρους καὶ μήκους θὰ παράξῃ τόσον ἀριθμὸν υἰαρδῶν ὑφάσματος τοσοῦτου βάρους, ἢ τόσα ζεύγη καλτσῶν, ὅταν λοιπὸν δίδεται εἰς αὐτὸν ὀλιγώτερον ποσὸν υἰαρδῶν, θὰ κάμῃ ὀλιγώτερον ποσὸν ὑφάσματος, καὶ ὅταν ἀντὶ ἀριθμοῦ 10 τῶν δίδεται ἀριθ. 8, θὰ κάμῃ ὑφάσμα χονδρότερον ἀφ' ὅ,τι ἐσκόπει. Συνιστῶμεν λοιπὸν εἰς τοὺς ἐργαστασιάρχας μας, ὁμοῦ μὲ τὴν φήμην τῆς καλῆς ποιότητος τοῦ νήματος αὐτῶν, νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν των καὶ εἰς τὴν ἀκρίθειαν τῶν ἀριθμῶν, ὅπως καταστήσωσι τὴν ἐργασίαν των πλήρη καὶ δυναθῆ αὕτη νὰ συναγωνίζηται καθόλα εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς μὲ τοὺς ἀλλοδαπούς. Ἐξέτασαμεν ἀριθ. 8 ὄλων τῶν ἐκθετῶν καὶ εὔρομεν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ζυγίζῃ οὗτος D 5, 5]24, ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐζύγιζον D 5, 17]24, — 6, 6]24, — 7, 18] 24, — 4, 21, 24 καὶ 3, 21]24· τινῶν αἱ υἰάρδραι ἀντὶ νὰ ᾧσιν 120 ἕκαστον κυκλίδιον, ἦσαν 114, 116, 111, 102, 134. Τὰ αὐτὰ περίπου παρατηρήσαμεν καὶ εἰς τοὺς ἀριθ. 14 καὶ εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους ἀριθμούς. Οἱ ἐντιμῶι ἐργαστασιάρχαι μας ἤθελον πράξει ἔργον λίαν

συμφέρον δι' ἑαυτοὺς, ἂν ἐξήλεγχον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν αὐτοὶ προσωπικῶς διὰ τοῦ γνώμονος τὴν παραγωγὴν των, καὶ νὰ μὴ ἀφίνωνται ἐντελῶς εἰς τοὺς μηχανικούς των, καὶ τότε θὰ ἀνευρωσι τὰς μικρὰς ταύτας ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας καὶ ἡμεῖς παρατηρήσαμεν.

Δίδομεν δὲ τοσαύτην σημασίαν εἰς τὴν ἀκρίθειαν τῶν ἀριθμῶν, καθόσον παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν Ἐκθεσιν τῆς Βιέννης συνέστη ἐπιτροπὴ Διεθνoῦς Συνεδρίου, ὅπως κανονίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῆς κλωστῆς ἐν γένει, βάμβακος, λινοῦ, μαλλίων, ἢ μετάξης, ἐπὶ τῆ βάσει ὠρισμένου βάρους καὶ μήκους, τὸ ὁποῖον ν' ἀποδεχθῶσιν ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη πρὸς εὐκαλίαν τῶν συναλλικταμένων καὶ τῶν ὑφαντῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ συνέταξε σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἐπέκειτο νὰ καθυποβληθῆ εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον. Ἄν τοῦτο κατορθωθῆ, θέλει εἶσθαι μέγιστον εὐεργέτημα διὰ τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

— Ἡ μεταξοποιία ἐν Ἑλλάδι ἐτελειοποιήθη καὶ σχεδὸν ἐξισοῦται κατὰ τὴν ποιότητα μὲ τὰς καλλιτέρας τῆς Ἰταλίας καὶ Γαλλίας. Δυστυχῶς ὅμως ἀπὸ τὰ τελευταῖα Ὀλύμπια τοῦ 1870 μεγάλαι ζημίαι συνέβησαν εἰς τὰ μεταξουργεῖα ἐν γένει ἕνεκα τοῦ σημαντικοῦ ἐκπεσοῦ, ὅστις ἐπῆλθε κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα· διότι ἐν ᾧ τότε ἐπωλεῖτο δραχ. 150 ἢ ὀκτὰ τῆς πρώτης ποιότητος τῆς Ἑλληνικῆς μετάξης ἐν Γαλλίᾳ, σήμερον μόλις αὕτη ἐκκαθαρίζει δραχ. 90 ἢ ὀκτὰ. Αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου φρονοῦμεν ὅτι εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ἡ μεγάλη εἰσαγωγὴ μετάξης ἀπὸ τῆς ἀπωτέρας Ἀνατολῆς, ἣτις ἤρχισεν ἤδη νὰ τελειοποιῆ καὶ αὕτη τὴν ποιότητα τῆς ἐργασίας τῆς, δυναμένη νὰ συναγωνίζηται εἰς τὰς τιμὰς μὲ τὰ ἄλλα μέρη· καὶ δεύτερον, ὁ τελευταῖος Γαλλο-Γερμανικὸς πόλεμος, ὅστις ἐπέδρασε μὲγάλως ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τῆς παραχθείσης μετάξης, καθόσον ἔμεινεν ἀρκετὸν ποσὸν παρακαταθήκης καὶ μετὰξης καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων· ὡς καὶ ἡ ἐπελθούσα χρηματικὴ κρίσις ἐν Ἀμερικῇ, ἣτις περιώρισε τὴν μεγάλην κατανάλωσιν τῶν μεταξοῦφασμάτων ἐν αὐτῇ. Ὡς ἐκ τούτου καὶ τὰ μεταξουργεῖά μας δὲν ἠῤῥησαν ἕκτοτε οὔτε κατὰ τὸν ἀριθμὸν οὔτε κατὰ τὴν παραγωγὴν, καὶ οὔτε ὠφέλιμον κατανάλωσιν ἔδυνθθησαν νὰ κάμωσιν. Εὐχόμεθα νὰ ἐπέλθῃ ταχεῖα μεταβολὴ εἰς τὰς τιμὰς, ὅπως ἱκανοποιηθῶσι τὰ τόσα καταβληθέντα κεφάλαια εἰς τὴν πολύτιμον ταύτην βιομηχανίαν.

Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον θέλει σώσει τὰ ἐργαστάσια ταῦτα, ἂν δὲν ἐπέλθῃ μεταβολὴ τις ἐξωτερικὴ, εἶναι ἡ προαγωγή τῆς μεταξοφαντικῆς βιομηχανίας εἰς τὸν τόπον μας, ὅπως δυναθῆ νὰ κα-

ταναλίσκη αὐτὴ τὴν παρ' αὐτοῦ παραγομένην μέταξαν. Τό γε νῦν ἔχον, ἢ ὑπόρχουσα ἐν Ἑλλάδι μεταξοῦφαντικῇ ἐξασκεῖται εἰς τὰ μέρη ἰδίως ἐν οἷς παράγεται ἢ μέταξα. Αἱ κυριώτεροι ἔδραι τῆς παραγωγῆς τῶν ἰσχυροτέρων μεταξωτῶν ὑφασμάτων εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ἡ Κερυστία, αἱ Καλάμαι, ἡ Ζάκυνθος καὶ ἐσχάτως αἱ Ἀθήναι διὰ τῆς ἐν αὐταῖς ἐγκαταστάσεως Κρησῶν ἐργατρίων, αἵτινες ἔχουσι πολλὴν τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπιτηδειότητα. Εἴμεθα τῆς γνώμης, ὅτι ἂν οἱ κεφαλαιοῦχοι ἔδιδον τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν σύστασιν ἐργοστασίων μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἐν Ἑλλάδι, ὅπου τὴν πρώτην ὕλην εὐρίσκουμεν ἄφθονον, ἐργατρία δὲ πρωτίστως τάξεως λίαν ἐξησκημένης, καὶ τὴν προστασίαν τοῦ δασμοῦ, τὴν ἐπιβεβλημένην ἐφ' ὅλων τῶν εἰσαγομένων καὶ ἥτις δὲν εἶναι μικρὰ, ἤθελον ἐπιτύχει ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην βιομηχανίαν, διότι τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοκαλίαν τῶν ἀεροειδῶν ὑφασμάτων τῆς Κύμης, τῶν ὁποίων εὐχόμεθα νὰ εἰσῆγεται ἢ χρῆσις μεταξὺ τῶν Ἑλληνίδων μας ὡς εἰδῶν ἀληθῶς χαριστάτου σιτολισμοῦ, ἢ τῶν ἀγνωτῶν τῶν Καλαμῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς; Ὡς πρὸς τὴν ὕλην δὲ καὶ τὴν διάρκειαν ὑπερτεροῦσι τῶν Γαλλικῶν, διότι εἶναι ἐκ καθαρᾶς μετάξης, καίτοι καθιστεροῦσι τούτων ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως μηχανῶν καταλλήλων κατὰ τὴν τελειοποίησιν (*finishing*), καὶ εἶναι καὶ σχετικῶς ἀκριβώτερα, διότι ἡ ἐργασία τῆς χειρὸς εἶναι σχετικῶς ἀκριβώτερα τῆς τοῦ ἀτμοῦ, καὶ τὸ ὑλικὸν ἀκριβώτερον ὡς καλλήτερον.

Ἀπὸ τῶν τελευταίων Ὀλυμπίων τοῦ 1870 δὲν ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν κάμειαν πρὸδον ἢ ἐντύπωσιν μας μᾶλλον εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν τὰ ἐκθέματα ἦσαν ὀλιγώτερα, οὐχὶ ὅμως καὶ κατωτέρας ποιότητος. Ἐν τούτοις ἀπευθύνομεν εἰς τεχνιτρίας μας δύο παρατηρήσεις, καὶ ἰδίως εἰς ἐκείνας αἱ ὁποῖαι κατασκευάζουσι τὰ ἀπλά (σκέτα) ὑφάσματα, νὰ ἐφιστῶσι τὴν προσοχὴν των κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν μονοχρῶν ὑφασμάτων, νὰ ᾧσιν ὅλα ὁμοίμορφα νὰ μὴν ἔχωσι δηλαδὴ ἀλλαγῶν χροῶν καὶ ἀλλαγῶν πυκνῶν τὸ ὑφασμα, διότι καὶ ἡ βαφή τότε γίνεται ἀνώμαλος καὶ σχηματίζει ζῶνας ἡραβδώσεις (*hair*), τὸ ὅποσον ὑποβιβάζει πολὺ τὴν ἀξίαν τοῦ ὑφάσματος, καὶ δεύτερον νὰ προσέξωσιν εἰς τὸ ἐξῆς (διότι ἅπασαι σχεδὸν ἔχουν αὐτὴν τὴν ἔλλειψιν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον) τὰ δύο πλάγια ἄκρα τοῦ ὑφάσματος, αἱ οὐγίαι, νὰ ᾧσιν καλῶς ὑφασμένα καὶ νὰ σχηματίζηται μία μικρὰ ταινία, ὥστε καὶ ἡ βαφή τοῦ ἐνδύματος νὰ γίνεται στερεά, καὶ τὸ ὑφασμα αὐτὸ, ὅταν ἐκτίθεται πρὸς πώλησιν, νὰ μὴ παρουσιάσῃ αὐτὴν τὴν ἀσχημίαν δὲν ἔχουσιν ἄλλο νὰ κάμωσι παρὰ νὰ μνησθῶσι πρὸς τοῦτο τὰ Εὐρωπαϊκὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα.»